

ЗАТВЕРДЖЕНО  
директор Грушівської  
загальноосвітньої школи  
I-III ступенів  
Грушівської сільської ради  
від 30.08.2018 № 31  
\_\_\_\_\_ Юртаєва Г.Р.

**Освітня програма  
Грушівської загальноосвітньої школи I-III ступенів  
Грушівської сільської ради Дніпропетровської області  
II ступеня ( 5-9 класи)**

СХВАЛЕНО  
Рішенням педагогічної ради  
Грушівської ЗШ I-III ступенів  
Грушівської сільської ради  
Дніпропетровської області  
від 30.08.2018 р. протокол № 1

**с. Грушівка  
2018 рік**

**Загальні положення освітньої програми  
Грушівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Грушівської  
сільської ради Дніпропетровської області для 5-9 класів**

Освітня програма Грушівської загальноосвітньої школи I-III ступенів для 5-9 класів (базова середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405.

Освітня програма для 5-9 класів окреслює підходи до планування й організації комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти.

В освітній програмі визначено:

загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором, їх інтеграцію, а також послідовність їх вивчення, які подані в навчальному плані;

очікувані результати навчання учнів;

рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

***\*Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів.***

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5-9-х класів складає 5845 годин/навчальний рік: для 5-х класів – 1050 годин/навчальний рік, для 6-х класів – 1155 годин/навчальний рік, для 7-х класів – 1172,5 годин/навчальний рік, для 8-х класів – 1207,5 годин/навчальний рік, для 9-х класів – 1260 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані.

У навчальному плані подано зміст і структуру другого рівня освіти, встановлено погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначено гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план основної школи передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову.

Робочий навчальний план основної школи містить два варіанти навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання:

- Таблиця 10 до Типової освітньої програми «Навчальний план закладів

загальної середньої освіти з навчанням українською мовою і вивченням двох іноземних мов»

- Таблиця 12 до Типової освітньої програми «Навчальний план закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання і вивчення мови корінного народу, національної меншини»

**Робочий навчальний план для 5-9 класів на 2018/2019 навчальний рік**

Для 5-А,6-Б,7-А,8,9 класів - таблиця № 10 до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 з навчанням українською мовою і вивченням двох іноземних мов.  
Для 5-Б,6-А,7-Б класів - таблиця № 12 до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 з навчанням українською мовою і вивченням мови національної меншини.





|                                                                                                                   |            |            |            |            |          |          |            |          |             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|----------|----------|------------|----------|-------------|
| Факультативний курс для учнів 5-х класів<br>« Психологічний розвиток особистості<br>молодшого підліткового віку». | 1          | 1          |            |            |          |          |            |          | 2           |
| Факультативний курс. Футбол.                                                                                      |            |            | 0,5        | 0,5        |          |          |            |          | 1           |
| Факультативний курс з психології для учнів 6-7 класів<br>« Аранжування особистості».                              |            |            | 0,5        |            | 0,5      | 1        |            |          | 2           |
| <b>РАЗОМ</b>                                                                                                      | <b>2,5</b> | <b>2,5</b> | <b>3,5</b> | <b>3,5</b> | <b>3</b> | <b>3</b> | <b>3,5</b> | <b>2</b> | <b>23,5</b> |

Інваріантна і варіативна складові фінансуються з бюджету.  
На вивчення предметів інваріантної складової відведено 248,5 годин на тиждень.

Варіативну складову навчального плану визначено самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу .

Навчальний план зорієнтований на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Варіативна складова навчального плану використовується на запровадження факультативів, курсів за вибором для реалізації освітніх галузей, а також світоглядного спрямування (українознавство, креслення, зарубіжна література, українська мова, історія, географія, декоративно - прикладне мистецтво, психологія, фізична культура, трудове навчання). Всього у 5-9 класах – 23,5 годин (100%).

| Тип програми                                                                                          | Назва програми                                  | Автор                    | Реквізити документа про схвалення МОН України                                   | Кількість годин на тиждень у класах |     |     |     |     |     |     |     |           |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----------|-----------|
|                                                                                                       |                                                 |                          |                                                                                 | 5-А                                 | 5-Б | 6-А | 6-Б | 7-А | 7-Б | 8   | 9   | Результат | Результат |
| Факультативний курс з української мови для 8-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів..          | Практикум з правопису української мови          | С. Омельчук              | Лист <i>Міністерства освіти і науки України</i> від 05.07.2006 № 1/11-3715      |                                     |     |     |     |     |     | 0,5 | 0,5 | 1         |           |
| Факультатив з російської мови для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання . | Російська мова                                  | Л.В. Давидюк             | Лист Міністерства освіти і науки України від 08.11.2010 р. № 1.4/18-4254        | 0,5                                 |     |     | 0,5 | 0,5 |     | 0,5 | 0,5 | 2,5       |           |
| Факультативний курс із зарубіжної літератури.                                                         | У колі літературних героїв.                     | Т.Гнаткович              | Лист <i>Міністерства освіти і науки України</i> від 31.12.2014 № 14.1/12-Г-1925 |                                     |     | 1   |     | 0,5 |     |     |     | 1,5       |           |
| Курс за вибором з історії                                                                             | Визначні постаті України середини XVI-XVIII ст. | Лівун Н., Островський В. | Лист <i>Міністерства освіти і науки України</i> від 29.08.2016 № 1/11-11414     |                                     |     |     |     |     |     | 1   |     | 1         |           |
| Курс за вибором                                                                                       | Українознавство                                 | П.П.Кононенко            | Лист ІТІЗО МОН України від 03.07.2014 р. № 14.1/12-Г-1058                       | 0,5                                 | 1   | 1   | 1   | 1   | 1   |     |     | 5,5       |           |

|                                                          |                                                                  |                                                  |                                                                      |     |     |     |     |     |     |     |   |      |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|---|------|
| Факультатив з музичного мистецтва                        |                                                                  |                                                  |                                                                      |     |     | 0,5 | 0,5 | 0,5 | 0,5 |     |   | 2    |
| Курс за вибором з географії                              | Основи роботи з топографічною картою.                            | Даценко Л.М.,<br>Остроух В.І.<br>Терещук Н.М.    | Лист ІМЗО МОН України<br>від 15.08.2018 р. № 22.1/12-Г-780           |     |     |     |     |     |     | 0,5 |   | 0,5  |
| Факультативний курс з географії                          | Етногеографія                                                    | Т.І.Рихлик                                       | Лист ІТЗО МОН України<br>від 18.03.2015 р. № 14.1/12-Г-99            |     |     |     | 1   |     |     |     |   | 1    |
| Факультативний курс з декоративно-прикладного мистецтва  | Виготовлення самодіяльно і іграшки – сувеніру.                   | Н.П. Дробязко                                    | МР (протокол №7 від 31.05.2010 року                                  | 0,5 | 0,5 |     |     |     |     |     |   | 1    |
| Факультативний курс.                                     | Технологія виготовлення виробів, оздоблених об'ємною аплікацією. |                                                  | Наказ МОНмолодьспорту України від 06.06.2012 № 664                   |     |     |     |     |     | 0,5 |     |   | 0,5  |
| Трудове навчання (поділ / група дівчаток)                | Обслуговуюча праця(поділ на групи)                               |                                                  |                                                                      |     |     |     |     |     |     |     | 1 | 1    |
| Курс за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів | Креслення                                                        | Сидоренко В.К.,<br>Дятленко С.М.,<br>Гедзик А.М. | Лист Міністерства освіти і науки України від 19.11.2013 №1/11-17679. |     |     |     |     |     |     | 1   |   | 1    |
| Факультативний курс з психології                         | Психологічний розвиток особистості молодшого підліткового віку.  | Заворотнюк А.В                                   | Український МНЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013      | 1   | 1   |     |     |     |     |     |   | 2    |
| Факультативний курс з психології                         | «Аранжування особистості».                                       | В.Г. Панок,<br>А.М. Вієвський,                   | Український МНЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013      |     |     | 0,5 |     | 0,5 | 1   |     |   | 2    |
| Факультативний курс із фізичної культури                 | Футбол                                                           | Гончаренко В.І.,<br>Деменков Д.В.                | Лист ІТЗО від 19.12.2014 № 14.1/12-Г-1852                            |     |     | 0,5 | 0,5 |     |     |     |   | 1    |
| Всього                                                   |                                                                  |                                                  |                                                                      | 2,5 | 2,5 | 3,5 | 3,5 | 3   | 3   | 3,5 | 2 | 23,5 |

Програми курсів за вибором, факультативів мають відповідний гриф і входять до переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в закладах загальної середньої освіти з урахуванням матеріалів листа МОН України №1/9-503 від 20.08.2018 "Про переліки навчальної літератури,



рекомендованої МОН України для використання у закладах загальної середньої освіти".

При розподілі варіативного складника навчальних планів враховано гранично допустиме навантаження на одного учня, уроки фізичної культури не враховані при визначенні цього показника.

Для задоволення освітніх потреб учнів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь учителями використовується резервний час, запроваджений в навчальних програмах.

**\*Очікувані результати навчання здобувачів освіти.**

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які мають реалізувати вчитель у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

| № з/п | Ключові компетентності                                       | Компоненти                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-------|--------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1     | Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами | <b>Уміння:</b> ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.<br><b>Ставлення:</b> розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.<br><b>Навчальні ресурси:</b> означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем |
| 2     | Спілкування іноземними мовами                                | <b>Уміння:</b> здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|   |                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---|----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                            | <p>потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.</p> <p><b>Ставлення:</b> критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.</p>                       |
| 3 | Математична компетентність | <p><b>Уміння:</b> оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації</p> |
| 4 | Основні компетентності у   | <p><b>Уміння:</b> розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|   |                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   | природничих науках і технологіях    | <p>досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу</p>                                                                                                                                                                                                           |
| 5 | Інформаційно-цифрова компетентність | <p><b>Уміння:</b> структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.</p> <p><b>Ставлення:</b> критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів</p>                                                                                 |
| 6 | Уміння вчитися впродовж життя       | <p><b>Уміння:</b> визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.</p> |

|   |                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---|-----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                         | <b>Навчальні ресурси:</b> моделювання власної освітньої траєкторії                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 7 | Ініціативність і підприємливість        | <p><b>Уміння:</b> генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p> <p><b>Ставлення:</b> ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)</p>                                                                                                                                                                                                   |
| 8 | Соціальна і громадянська компетентності | <p><b>Уміння:</b> висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.</p> <p><b>Ставлення:</b> ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> завдання соціального змісту</p> |

|    |                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----|----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9  | Обізнаність і самовираження у сфері культури | <p><b>Уміння:</b> грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p><b>Ставлення:</b> культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> математичні моделі в різних видах мистецтва</p>                                                                                                                                                                                                                                    |
| 10 | Екологічна грамотність і здорове життя       | <p><b>Уміння:</b> аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.</p> <p><b>Навчальні ресурси:</b> навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя</p> |

Освітню програму для II ступеня укладено за **сьома основними освітніми галузями:**

Мови і літератури

Суспільствознавство

Мистецтво

Математика

Природознавство

Технології

Здоров'я і фізична культура

**Освітня галузь «Мови і літератури»** реалізується через окремі предмети: «Українська мова», «Українська література», "Іноземна мова" (англійська мова, французька мова як друга іноземна мова ), «Російська мова», «Зарубіжна література».

Освітня галузь «Мови і літератури» передбачає розвиток особистості учня, формування мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

|                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Українська мова | <p>Головними завданнями навчання української мови в школі є :</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;</li><li>• формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу й людства загалом;</li><li>• формування у школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування з дотриманням норм українського етикету;</li><li>• ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;</li><li>• формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфери спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених висловленнях різних типів, стилів і жанрів.</li></ul> <p>Визнання компетентнісного підходу провідним у навчанні передбачає формування не лише предметної, а й ключових компетентностей, зміщення акцентів зі знаннєвого на діяльнісний освітній результат.</p> <p>Очікувані результати освітньої діяльності сформульовано в термінах компетентнісного підходу:</p> <p><b>знаннєвий компонент</b>—учень/учениця називає, формулює, записує, наводить приклади;</p> <p><b>діяльнісний</b> —учень/учениця розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, застосовує;</p> <p><b>ціннісний</b>—учень/учениця усвідомлює, критично ставиться,</p> |
|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                       | <p>оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження.</p> <p>З метою увиразнення ключових компетентностей уведено поняття наскрізних ліній: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».</p> <p>Наскрізнi змістові лінії спільні для всіх шкільних предметів, є засобом інтегрування навчального змісту, вони корелюються з окремими ключовими компетентностями і сприяють формуванню ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях.</p> <p>В курс включено такі змістові лінії: «Мовленнєва», «Мовна».</p> <p>В <b>«Мовленнєвій»</b> змістовій лінії передбачено забезпечення цілеспрямованого формування вмінь і навичок, що є базовими для предметної і ключових компетентностей. Її зміст реалізують на кожному уроці, що дає змогу зробити процес розвитку мовленнєво-комунікативних умінь і навичок ефективним.</p> <p><b>«Мовну»</b> змістову лінію спрямовано на засвоєння теорії мови, що сприятиме формуванню системних знань про мову й на їхній основі життєво важливих умінь.</p>                                                                                   |
| Українська література | <p>Навчання спрямовано на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• розвиток і соціалізацію особистості учнів,</li> <li>• формування в них національної самосвідомості, культури, світоглядних орієнтирів, навичок практичного використання досвіду, здобутого за допомогою читання,</li> <li>• усвідомлення важливості читання як чинника власного становлення й соціалізації, екологічного мислення й поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок,</li> <li>• здатність до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.</li> </ul> <p>Предметною компетентністю, за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, є літературна. Її формування направлено на виховання компетентного читача з стійким інтересом до читання, здатністю уявляти й переживати прочитане, критично й рефлексійно мислити, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські і творити власні смисли, відчувати естетичну насолоду від художнього слова, відкривати національні й загальнолюдські цінності, жити й творчо діяти в умовах глобалізаційних змін та полікультурного суспільства, цінувати надбання національної культури й поважати здобутки інших народів.</p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Під час вивчення української літератури конкретизуємо завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Поглиблення інтересу до читання, зміцнення потреби читати; усвідомлення ролі літератури як засобу самопізнання і самотворення; використання досвіду читацької діяльності для розв'язання життєвих проблем.</li> <li>2. Розвиток емпатії, відтворювальної і творчої уяви, художнього мислення й образного мовлення, чуття жанру, форми.</li> <li>3. Розвиток здобутих у початковій школі вмінь і навичок в усіх видах читацької діяльності, оволодіння різноманітними читацькими стратегіями; удосконалення вмінь діалогічної взаємодії з текстом, умінь аналізувати й інтерпретувати художній твір; збагачення читацького досвіду, розширення кола читання, вироблення алгоритму прочитання художніх творів різних естетичних систем, напрямів, жанрів, стилів, опанування здатністю орієнтуватися у світі класичної і масової літератури, розрізняти явища високого мистецтва і низькопробної культури.</li> <li>4. Оволодіння змістом української літератури, засвоєння й систематизація основних літературознавчих понять як засобу повноцінного сприйняття, прочитання й інтерпретації художнього тексту. Усвідомлення літературного процесу як цілісної системи, що має свої природні закономірності й тенденції. Узагальнення і поглиблення знань про мистецтво слова, умінь розглядати художню літературу в контексті інших видів мистецтв. Формування на основі читацького досвіду переконаності в багатстві української художньої літератури та її значущості серед інших національних літератур.</li> <li>5. Формування культури художнього сприймання, естетичних смаків, почуттів, читацької культури, установок, мотивів, здатності сприймати художній твір з естетичних позицій, розглядати його в єдності змісту і форми, розрізняти художньо вартісні та низькопробні твори.</li> <li>6. Розвиток чуття художнього слова, мовленнєвої культури, творчих здібностей, набуття досвіду літературно-творчої діяльності.</li> <li>7. Вироблення загально-навчальних, зокрема, організаційно-діяльнісних умінь, здатності самостійно формувати індивідуальну навчальну траєкторію, керувати читацькою діяльністю, особистісним і читацьким розвитком.</li> <li>8. Розвиток умінь працювати з різними видами інформації, зокрема й електронними, здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність (знаходити, сприймати, аналізувати,</li> </ol> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>оцінювати, систематизувати, зіставляти різноманітні факти та відомості).</p> <p>Поглиблення компетентнісної спрямованості навчання досягається шляхом:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- розкриття потенціалу предмета для формування ключових компетентностей;</li> <li>- зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, що забезпечує відносно достатню кількість часу для формування предметних і ключових компетентностей;</li> <li>- формулювання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності термінами компетентнісного підходу: <i>учень називає, формулює, записує, наводить приклади, розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження</i> ;</li> <li>- виокремлення в очікуваних результатах навчання тих, що стосуються оволодіння загально-навчальними вміннями як основою формування суб'єктності учня;</li> <li>- укладання переліку умінь, якими повинен оволодіти учень певного класу за рік навчання;</li> <li>- уведення <u>наскрізних змістових ліній</u>:</li> </ul> <p>► <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b> – це формування <i>уміння</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- наводити приклади з художніх творів, у яких порушені проблеми екологічної безпеки;</li> <li>- формулювати зв'язне висловлювання про проблеми навколишнього середовища;</li> <li>- дискутувати з цього приводу.</li> </ul> <p><i>ставлення</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- сприймання природи як цілісної системи;</li> <li>- усвідомлення взаємозв'язку людини і природи;</li> <li>- розуміння важливості екологічної безпеки;</li> <li>- готовність долучитися до захисту навколишнього середовища.</li> </ul> <p>► <b>«Громадянська відповідальність»</b> формуються в учнів <i>уміння</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- наводити приклади з художніх творів, де герої проявляють активну громадянську позицію; висловлювати ставлення до порушених проблем;</li> <li>- твердо, але толерантно відстоювати свої погляди в дискусії;</li> <li>- працювати в парі, групі, виконувати доручену роль;</li> <li>- приймати спільне рішення.</li> </ul> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>-відчувати себе членом спільноти;</li> <li>-усвідомлювати важливість активної громадянської позиції;</li> <li>-бути готовим брати на себе відповідальність;</li> </ul> <p>► <b>«Здоров'я і безпека»</b> фомуємо</p> <p>уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-знаходити необхідну інформацію про здоров'я, критично оцінювати її;</li> <li>-використовувати набуті знання і вміння для забезпечення безпеки своєї й інших;</li> <li>-наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;</li> <li>-діяти в ситуаціях, загрозливих для здоров'я.</li> <li>-усвідомлення власного здоров'я як цінності не лише особистої, а й суспільної;</li> <li>-ведення здорового способу життя йпропаганда його;</li> <li>-усвідомлення залежності й впливу власної поведінки на здоров'я і безпеку свою й оточення.</li> </ul> <p>► <b>«Підприємливість і фінансова грамотність»</b></p> <p>забезпечуємо з розумінням:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-Наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;</li> <li>-використовувати набуті знання і вміння з метою реалізації задуманих проєктів.</li> <li>-проявляти ініціативу.</li> </ul> |
| Зарубіжна література | <p>Засобами зарубіжної літератури забезпечуємо:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- формування стійкої мотивації до читання художньої літератури, до вивчення зарубіжної літератури як скарбниці духовних цінностей людства;</li> <li>- ознайомлення учнів із найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики та сучасної);</li> <li>- поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;</li> <li>- формування читацької та мовленнєвої культури;</li> <li>- розвиток умінь і навичок учнів сприймати, аналізувати й інтерпретувати літературний твір у культурному контексті, у зв'язках з іншими видами мистецтва, в аспекті актуальних питань сучасності й становлення особистості;</li> <li>- активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі читання творів зарубіжних письменників;</li> <li>- формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх рас, народів, народностей і національностей;</li> <li>- виховання любові до української мови і літератури як</li> </ul>                                                                                                                        |

органічного складника світової культури, прагнення до збереження рідної мови, національних традицій і цінностей в умовах глобалізації світу;

- формування духовного світу особистості, її високої моралі, ціннісних орієнтацій;
- розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення;
- формування етичних уявлень та естетичних смаків;
- розширення культурно-пізнавальних інтересів особистості.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти зарубіжна література забезпечує розвиток **ключових компетентностей** (уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, інформаційно-комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної) та спрямована на формування **літературної компетентності**, яка передбачає:

- розуміння учнями літератури як невід'ємної частини національної і світової художньої культури;
- усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу й місця в системі інших видів мистецтва;
- знання літературних творів, обов'язкових для вивчення, ключових етапів і явищ літературного процесу, основних світоглядних позицій видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю світової культури;
- оволодіння основними літературознавчими поняттями й застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації творів;
- формування якостей творчого читача та розвиток читацького досвіду;
- уміння й навички створення усних і письмових робіт різних жанрів;
- уміння орієнтуватися у світі художньої літератури й культури (класичної та сучасної), оцінювати художню вартість творів, порівнювати їх (у різних перекладах; в оригіналах і перекладах, переспівах; утілення в інших видах мистецтва тощо).

Складниками літературної компетентності є *емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, компаративна компетенції* особистості, які формуються поступово під час вивчення зарубіжної літератури.

**Літературознавча лінія** передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту й форми, оволодіння учнями основними літературознавчими поняттями й застосування їх під час аналізу й інтерпретації художніх творів; розгляд

літературних творів, явищ і фактів у контексті літературного процесу; виявлення специфіки літературних напрямів, течій; розкриття поетикальних (зокрема жанрово-стильових) особливостей художніх творів; ознайомлення учнів із загальними принципами художнього перекладу, необхідними для текстуальної роботи з перекладною літературою.

**Культурологічна лінія** сприяє усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва; ознайомленню учнів із фундаментальними цінностями світової художньої культури; розкриттю особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітленню зв'язків літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями, віруваннями, культурними традиціями різних народів і національностей; розширенню ерудиції учнів, вихованню їхньої загальної культури, поваги до національних і світових традицій, толерантного ставлення до представників різних культур, віросповідань, рас і національностей.

**Компаративна лінія** забезпечує порівняння літературних творів, явищ і фактів, що належать до різних літератур; установлення зв'язків поміж українською та зарубіжними літературами (генетичних, контактних, типологічних та ін.); розгляд традиційних тем, сюжетів, мотивів, образів у різних літературах; зіставлення оригіналів та україномовних перекладів літературних творів; увиразнення особливостей української культури й літератури на тлі світової; демонстрацію лексичного багатства й невичерпних стилістичних можливостей української мови, а також поглиблення знань і розвиток навичок учнів з іноземних мов.

**Для прилучення учнів до читання необхідно:**

- сформувати в учнів стійкий інтерес до літератури, прилучити їх до читання;
- сприяти формуванню моральних якостей школярів засобами літератури, їхньої національній самоідентифікації, розумінню значення української мови та іноземних мов в опануванні здобутків світової культури;
- дати уявлення про зміст і форму художнього твору, їхні складники;
- сформувати в учнів основні вміння аналізу та інтерпретації художнього твору;
- сформувати вміння характеризувати літературних персонажів, виявляти засоби виразності;
- дати основні уявлення про оригінал і художній переклад,

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                 | <p>сформувати елементарні вміння та навички порівняння художніх творів в оригіналах і перекладах (за умови володіння учнями іноземними мовами);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• розвивати вміння та навички зв'язного мовлення (усного й писемного) під час підготовки різних видів робіт (висловлення власної думки щодо прочитаного, характеристика образу, складання плану твору, написання твору на літературну тему тощо).</li> </ul> <p><b>Для прилучення учнів до системного читання необхідно:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• дати уявлення про основні літературні епохи, напрями, течії в контексті вітчизняної та світової культури;</li> <li>• розкрити жанрово-родовий поділ літератури, навчити розрізняти твори різних родів і жанрів у їхній специфіці;</li> <li>• поглибити вміння аналізу та інтерпретації творів літератури із застосуванням основних теоретичних понять;</li> <li>• сформувати в учнів уміння виокремлювати компоненти змісту й форми, установлювати зв'язки поміж окремими компонентами твору, визначати їхні функції в тексті;</li> <li>• навчити школярів зіставляти різні літературні твори, явища, визначати їхню художню своєрідність;</li> <li>• активізувати інтерес учнів до вивчення літератури в оригіналах і перекладах, розвинути вміння зіставляти оригінали й переклади (за умови володіння відповідною іноземною мовою);</li> <li>• сприяти самоствердженню учнів, виробленню в них моральних якостей, громадянської позиції;</li> <li>• розвивати вміння й навички зв'язного мовлення (із застосуванням аргументації, елементів дискусії, оцінки щодо прочитаного та ін.);</li> <li>• виховувати естетичні почуття та емоції, формувати здібність отримувати естетичне задоволення від прочитаного.</li> </ul> <p>Вивчення зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах – творчий процес, у якому вчитель та учні є повноправними партнерами й учасниками культурного діалогу, який має зробити книжку невід'ємною частиною життя нового покоління громадян України у ХХІ ст., прокласти їм шлях до цивілізованого світу через здобутки художньої літератури різних</p> |
| Іноземна мова (англійська мова) | <p>Формуємо уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;</li> <li>• розуміти на слух зміст автентичних текстів;</li> <li>• читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;</li> <li>• здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>до поставлених завдань;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою;</li> <li>• використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;</li> <li>• критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;</li> <li>• висловлювати свої думки, почуття та ставлення;</li> <li>• ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;</li> <li>• обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;</li> <li>• ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.</li> </ul> <p>Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.</p> <p>Змістова лінія <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b> орієнтує учнів на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• сприймання природи як цілісної системи;</li> <li>• взаємозв'язок людини й навколишнього середовища та її залежність від природних ресурсів;</li> <li>• готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища на рівні свого регіону, держави та на глобальному рівні;</li> <li>• уміння презентувати та обґрунтовувати проекти, спрямовані на збереження довкілля та забезпечення його сталого розвитку.</li> </ul> <p>Реалізація змістової лінії <b>«Громадянська відповідальність»</b> формує уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• давати обґрунтовану оцінку особливостям життя діяльності в демократичному суспільстві, презентувати свою роль у його розвитку;</li> <li>• висловлювати свою громадянську позицію та свої погляди щодо різноманітних соціальних проблем як у власній країні, так і у світовому просторі;</li> <li>• дискутувати довкола питань про свою роль і місце у сучасному мультілінгвальному та полікультурному середовищі, обґрунтовуючи власні погляди конкретними прикладами із життя світової спільноти.</li> </ul> <p>Вивчення питань, що належать до змістової лінії <b>«Здоров'я</b></p> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       | <p><b>і безпека»,</b> виховує учня і орієнтує на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• уміння дискутувати довкола питань здоров'я людини;</li> <li>• усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;</li> <li>• дотримання правил дорожнього руху, правил поведінки на воді та в інших місцях.</li> </ul> <p>Змістовалінія <b>«Підприємливість та фінансова грамотність»</b> орієнтує учнів на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• уміння обговорювати окремі питання економічної та господарської діяльності, а також своєї ролі у сучасному технологічному середовищі;</li> <li>• уміння розповідати про перспективи свого професійного вибору;</li> <li>• готовність до прояву своєї обізнаності та свого ставлення до фінансових можливостей сучасних професій</li> </ul> <p>уміння пояснювати особливості ощадливості та грамотного розподілу фінансів/грошей.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Друга іноземна мова (французька мова) | <p>Формуємо уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;</li> <li>• розуміти на слух зміст автентичних текстів;</li> <li>• читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;</li> <li>• здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;</li> <li>• адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою;</li> <li>• використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;</li> <li>• критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;</li> <li>• висловлювати свої думки, почуття та ставлення;</li> <li>• ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;</li> <li>• обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;</li> <li>• ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.</li> </ul> <p>Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.</p> |

|                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                | <p>Змістова лінія <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b> орієнтує учнів на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• сприймання природи як цілісної системи;</li> <li>• взаємозв'язок людини й навколишнього середовища та її залежність від природних ресурсів;</li> <li>• готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища на рівні свого регіону, держави та на глобальному рівні;</li> <li>• уміння презентувати та обґрунтовувати проекти, спрямовані на збереження довкілля та забезпечення його сталого розвитку.</li> </ul> <p>Реалізація змістової лінії <b>«Громадянська відповідальність»</b> формує уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• давати обґрунтовану оцінку особливостям життєдіяльності в демократичному суспільстві, презентувати свою роль у його розвитку;</li> <li>• висловлювати свою громадянську позицію та свої погляди щодо різноманітних соціальних проблем як у власній країні, так і у світовому просторі;</li> <li>• дискутувати довкола питань про свою роль і місце у сучасному мультилінгвальному та полікультурному середовищі, обґрунтовуючи власні погляди конкретними прикладами із життя світової спільноти.</li> </ul> <p>Вивчення питань, що належать до змістової лінії <b>«Здоров'я і безпека»</b>, виховує учня і орієнтує на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• уміння дискутувати довкола питань здоров'я людини;</li> <li>• усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;</li> <li>• дотримання правил дорожнього руху, правил поведінки на воді та в інших місцях.</li> </ul> <p>Змістова лінія <b>«Підприємливість та фінансова грамотність»</b> орієнтує учнів на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• уміння обговорювати окремі питання економічної та господарської діяльності, а також своєї ролі у сучасному технологічному середовищі;</li> <li>• уміння розповідати про перспективи свого професійного вибору;</li> <li>• готовність до прояву своєї обізнаності та свого ставлення до фінансових можливостей сучасних професій</li> <li>• уміння пояснювати особливості ощадливості та грамотного розподілу фінансів/грошей.</li> </ul> |
| Російська мова | <p>Навчання <b>російській мові</b> в 5-9 класах реалізується через факультативні курси та окремий предмет «Російська мова» і спрямоване на досягнення спільної мети базової загальної</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |



освіти, яка полягає в розвитку і соціалізації особистості учнів, формуванні їх загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок та навичок життєзабезпечення.

Головними цілями навчання російській мові в основній школі є:

- розвиток творчої особистості з гуманістичним світоглядом, здатної до толерантного міжкультурного спілкування, вільно орієнтується в інформаційному просторі;
- розвиток комунікативної компетентності, яка передбачає ефективне використання всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма в різних сферах та ситуаціях спілкування;

Для досягнення цілей вирішуються наступні завдання:

- розвиток позитивної мотивації до вивчення російської мови, культури в контексті полікультурної ситуації в Україні;
- розвиток умінь, необхідних для слухання, розуміння мовлення, читання вголос і мовчки, складання усних і письмових висловлювань;
- засвоєння учнями базових знань про мову і мови, необхідних для формування мовленнєвих умінь і навичок;
- збагачення лексичного запасу учнів, засвоєння норм російської літературної мови (лексичних, граматичних, а також орфоепічних і орфографічних);
- засвоєння соціокультурної інформації, культурно-ціннісних понять і уявлень, національних стереотипів, вербальних і невербальних засобів комунікації.
- Розвиток загально-навчальних умінь і навичок (організаційних, загально пізнавальних, контрольних-оцінних).

Вивчення російської мови спрямоване на розвиток предметних компетентностей, що корелюють з **мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною** лініями.

**Мовленнєва лінія** забезпечує формування і вдосконалення вмінь та навичок з аудіювання, читання, говоріння та письма.

**Мовна лінія** спрямована на формування мовної компетенції, теоретичне і

практичне засвоєння мовних одиниць. Зміст викладено на основі системно-описового принципу з переважно лінійним розташуванням матеріалу – такий спосіб дозволяє сприймати мову як цілісну систему одиниць.

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p><b>Соціокультурна лінія</b> представляє мову як невід'ємну частину життя народу і його національної культури. Переважно йдеться про знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-лексики,фразеологізмів,прислів'їв і приказок з національно-культурною семантикою;</li> <li>-історико-культурного контексту країни;</li> </ul> <p><b>Діяльнісна (стратегічна) лінія змісту навчання</b> доповнює роботу над мовною та мовленнєвою лініями змісту та є його обов'язковою складовою частиною. Зміст цієї лінії передбачає не тільки когнітивні дії (планування, виконання, контроль, корекція), але і поведінкові (вербальні і невербальні).</p> |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Освітня галузь «Суспільствознавство»** реалізується через окремі предмети «Історія України», «Всесвітня історія», «Основи правознавства».

|                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Історія України | <p>Метою шкільної історичної освіти є:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності й керується морально-етичними критеріями та почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці;</li> <li>• виховання засобами історії громадянської свідомості, зорієнтованої на патріотичне почуття приналежності до власної країни та до її спільних історичних, політичних і культурних цінностей, а також на демократичні пріоритети й злагоду в суспільстві;</li> <li>• прищеплення толерантності й поваги до різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, уміння знаходити порозуміння з іншими людьми задля досягнення суспільно значущих цілей.</li> </ul> <p><b>Реалізацію цієї мети вчитель здійснює через розвиток основних складових історичної свідомості:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• накопичення знань про основні події, явища та процеси, їх давніші та сучасні інтерпретації;</li> <li>• оволодіння способами розумових дій, необхідних для розуміння минулого, осягнення сучасного і прогнозування майбутнього, а саме: бачення зв'язку між історичними подіями та явищами (логічне мислення); уміння оцінювати їх під різними кутами зору (критичне мислення); знаходження нових аспектів змісту чи нових способів розв'язання проблем (творче мислення); співпереживання людям, що опинилися у вирі несприятливих історичних подій (емпатійне</li> </ul> |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

мислення).

Інтегровані змістові лінії відображають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання і виховання учнів; змістові лінії співвідносяться з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях. Навчання по змістових лініях реалізується через актуалізацію відповідних знаннєвих, діяльнісних і оцінно-ціннісних компонентів, творчу роботу при міжпредметній та внутрішньопредметній інтеграції.

Змістова лінія **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** передбачає формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Учні 5–6 класів орієнтують на сприйняття природи як цілості, взаємозв'язку людини і природного середовища, залежність людини від природних ресурсів, бережливе ставлення до природного середовища. Учні 7–9 класів орієнтують на розуміння взаємозв'язку між культурним, соціальним, економічним і технологічним розвитком людства; важливості біологічної й культурної багатоманітності та екологічної стабільності; відповідальності людини за збереження природи; навчають замислюватися над проблемами навколишнього середовища та шляхами їх розв'язання.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприятиме формуванню діяльного члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці. Учні 5–6 класів орієнтують цінувати демократичний устрій, спільну діяльність, громадянську ініціативу й роботу, засновану на добровільності; бути ініціативним, формувати власну думку й уміти її висловлювати. Учні 7–9 класів орієнтують пізнавати і захищати свої права і права інших людей, розуміти зв'язок між громадянською позицією й розвитком суспільства; навчають

усвідомлювати свою роль у суспільстві та відповідальність за його стан.

Вивчення питань, що належать до змістової лінії **«Здоров'я і безпека»**, має на меті сформувати учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного члена суспільства, здатного дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Учні 5–6 класів навчають прагнути до усвідомлено-здорового розвитку, цінувати здоров'я і безпечну поведінку, знати джерела небезпеки й уникати небезпечних ситуацій, правильно поводитися в критичних і небезпечних ситуаціях. Учні 7–9 класів навчають осмислювати свої рішення і поведінку з огляду збереження здоров'я і безпеки, знати й цінувати права, обов'язки і відповідальність щодо безпеки власної й оточуючих людей, розуміти залежність між здоров'ям громадян і розвитком суспільства.

Змістова лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** спрямована на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Учні 5–6 класів орієнтують на ініціативність і важливість роботи в цільових групах; навчають планувати діяльність, брати участь у спільних заходах, розуміти важливість економічного розвитку на засадах вільного підприємництва. Учні 7–9 класів орієнтують на розуміння зв'язку громадського і підприємницького секторів, навчають формувати власні (пов'язані з підприємницькою діяльністю) задуми і проекти, розуміти соціальну відповідальність підприємця.

Змістова лінія **«Культурна самосвідомість»** спрямована на розвиток школяра як особистості, яка розуміє роль культури у формуванні мислення, усвідомлює зміни різних культур упродовж історії, має уявлення про різноманіття культур та їх особливості, цінує свою культуру і культурну багатоманітність світу. Учні 5–6 класів орієнтують усвідомлювати і вивчати культурне різноманіття минулого і сучасного світу, здобувати знання про історію культур (зокрема української) та культурну взаємодію, бути толерантними. Учні 7–9 класів орієнтують усвідомлювати себе носіями і продовжувачами певної

культури, розуміти важливість міжкультурного спілкування і співробітництва, з повагою ставитися до представників інших культур; розуміти значення культурної традиції для розвитку суспільства.

Під час вивчення питань, що належать до змістової лінії **«Інформаційне середовище»**, головною метою є зростання учня як людини, яка сприймає і розуміє навколишнє інформаційне середовище, здатна його критично аналізувати, а також діяти в ньому відповідно до своїх цілей і усталеної в суспільстві комунікативної етики. Учні 5–6 класів орієнтують на сталий пізнавальний пошук, на розуміння важливості різних джерел інформації; навчають вибирати (залежно від пізнавального інтересу, потреб чи життєвої ситуації) джерела інформації. Учні 7–9 класів навчають визначати свої інформаційні потреби й уміти знаходити потрібну інформацію, вміти критично аналізувати інформацію, відрізняти істотне від неістотного й висловлювати зважені судження.

Змістова лінія **«Цінності й моральність»** спрямована на формування учня як морально повноцінної людини, яка знає загальновизнані правила поведінки, дотримується їх у школі і поза школою, не байдужа до нехтування ними і за потреби реагує на це відповідно до можливостей. Учні 5–6 класів орієнтують на самопізнання, на повагу до цінностей, моральних норм і правил ввічливості, на дотримання в поведінці цих правил, на формування шкільного колективу, в якому поважають справедливість, чесність, турботу, людську гідність, дотримання слова, демократичність і рівність у стосунках. Учні 7–9 класів орієнтують на участь у розробці етичного кодексу і правил поведінки колективу (класу, школи, гуртка за інтересами та ін.) і на їх дотримання; на розмірковування над принципами власної поведінки і поведінки інших людей; навчають робити відповідальний вибір.

Комплексним показником рівня історичної освіти є **історична компетентність** учнів, тобто здатність пізнавати минуле, заснована на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання. До **елементів історичної компетентності** належать:

**Хронологічна компетентність**, тобто уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних

|                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                      | <p>умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства;</p> <p><b>Просторова компетентність</b> – уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля;</p> <p><b>Інформаційна компетентність</b> – уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел;</p> <p><b>Логічна компетентність</b> – уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації;</p> <p><b>Аксіологічна компетентність</b> – уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.</p> |
| Основи правознавства | <p>Метою навчання <b>правознавства</b> в школі є надання учням основ правових знань, виховання поваги й любові до своєї держави та державотворчих і правотворчих традицій, забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів і правомірної поведінки школярів.</p> <p>Правознавство як навчальний предмет сприяє становленню особистості, розвитку критичного мислення, логіки, здатності розуміти й оцінювати правові явища та процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації відповідно дій правових норм; спонукає учнів ставити запитання та шукати відповіді щодо ролі держави й права в житті людини і суспільства. Знання основ правознавства формує певну систему цінностей, впливає на правосвідомість учнів та рівень їхньої правової культури, прищеплює інтерес до права, заохочує до свідомої реалізації, застосування й додержання правових норм.</p>                                                                                                    |

### Освітня галузь «Мистецтво»

Освітня галузь «Мистецтво» в 5-7 класах реалізується за рахунок годин, визначених типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня (наказ МОН від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказами МОН від 29.05.2014 № 664, від 12.12.2014 № 1465, від 07.08.2015

№ 855) через два самостійні предмети «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво».

У 8-9 класах викладається інтегрований курс «Мистецтво»

Мистецтво — особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього та внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність». Особливості опанування мистецтвом в школі пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-чуттєву сферу, мислення й потреби.

Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства. Таким чином, здійснюється виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

***Мету базової загальної середньої освіти досягаємо шляхом реалізації завдань загальної мистецької освіти:***

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, креативного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

***Загальну мистецьку освіту ґрунтуємо на принципах:***

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності, полікультурності.

Опанування учнями мистецтва в основній школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистіснозорієнтованого, діяльнісного та інтегративного підходів. Компетентнісний підхід сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. Особистісно зорієнтований підхід забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих), творчого потенціалу.

Мистецтво відіграє важливу роль у формуванні ключових компетентностей.

***Предметна мистецька компетентність*** (музична, образотворча,

хореографічна, театральна, екранна) — це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знаннявий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент).

Під час опанування учнями різних видів мистецтва формуються **міжпредметні естетичні компетентності** — здатність учня орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму відповідно до сформованих естетичних ідеалів і цінностей, системи інтегрованих мистецьких знань і досвіду.

Предметні мистецькі та міжпредметні естетичні компетентності виявляються у здатності особистості використовувати набутий досвід мистецької діяльності у навчальних і життєвих ситуаціях, зокрема під час практичної, пізнавальної й творчої діяльності, сприймання, аналізу, інтерпретації творів мистецтва, участі у різних мистецьких заходах; у висловлюваннях, судженнях щодо ціннісного ставлення та щодо усвідомлення соціального, культурного, особистісного значення мистецтва; у критичній оцінці на основі естетичних засад та аргументації своєї позиції щодо творів мистецтва, докiлля, медiа й iнтернет-ресурсiв; у продукуванні креативних iдей та пропонуванні способiв iхньої реалiзацiї; в умiннi трансформувати мистецькi знання у досвiд дiяльностi виконання практичних i творчих завдань, естетизацiї середовища та корекцiї власного емоцiйного стану, задоволення власних творчих потреб.

**Освітня галузь «Математика»** реалізується через окремі предмети «Математика» (5-6 класи), «Алгебра» та «Геометрія» (7-9 класи)

Курс математики основної школи логічно продовжує реалізацію завдань математичної освіти учнів, розпочату в початкових класах, розширюючи і доповнюючи ці завдання відповідно до вікових і пізнавальних можливостей школярів. В основу побудови змісту та організації процесу навчання математики покладено *компетентнісний підхід*, відповідно до якого кінцевим результатом навчання предмета є сформовані певні компетентності, як здатності учня застосовувати свої знання в навчальних і реальних життєвих ситуаціях, повноцінно брати участь в житті суспільства, нести відповідальність за свої дії. Навчання математики в основній школі передбачає формування предметної математичної компетентності, яка реалізується через загальні завдання:

- формування *ставлення* до математики як невід’ємної складової загальної культури людини, необхідної умови її повноцінного життя в сучасному суспільстві на основі ознайомлення з ідеями і методами математики як універсальної мови науки і техніки, ефективного засобу моделювання і дослідження процесів і явищ навколишнього світу;
- забезпечення *оволодіння* математичною мовою, розуміння ними



математичної символіки, математичних формул і моделей як таких, що дають змогу описувати загальні властивості об'єктів, процесів та явищ;

- формування *здатності* логічно обґрунтовувати та доводити математичні твердження, застосовувати математичні методи у процесі розв'язування навчальних і практичних задач, використовувати математичні знання і вміння під час вивчення інших навчальних предметів;
- розвиток *умінь* працювати з підручником, опрацьовувати математичні тексти, шукати і використовувати додаткову навчальну інформацію, критично оцінювати здобуту інформацію та її джерела, виокремлювати головне, аналізувати, робити висновки, використовувати отриману інформацію в особистому житті;
- формування *здатності* оцінювати правильність і раціональність розв'язування математичних задач, обґрунтовувати твердження, приймати рішення в умовах неповної, надлишкової, точної та ймовірнісної інформації.

Крім загальних освітніх завдань в основній школі вчителі реалізують специфічні освітні завдання:

- розширення знань про число (від натуральних чисел до дійсних), формування культури усних, письмових, інструментальних обчислень;
- формування системи функціональних понять, умінь використовувати функції та їх графіки для характеристики залежностей між величинами, опису явищ і процесів;
- забезпечення оволодіння учнями мовою алгебри, уміннями здійснювати перетворення алгебраїчних виразів, розв'язувати рівняння, нерівності та їх системи, моделювати за допомогою рівнянь реальні ситуації, пояснювати здобуті результати;
- забезпечення оволодіння мовою геометрії, розвиток їх просторових уявлень і уяви, умінь виконувати основні геометричні побудови за допомогою геометричних інструментів (лінійки з поділками, транспортира, косинця, циркуля і лінійки);
- формування знань про геометричні фігури на площині, їх властивості, а також умінь застосовувати здобуті знання у навчальних і життєвих ситуаціях;
- формування уявлення про найпростіші геометричні фігури в просторі та їх властивості, а також первинних умінь застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях;
- ознайомлення зі способами і методами математичних доведень, формування умінь їх практичного використання;
- формування знань про основні геометричні величини (довжину, площу, об'єм, міру кута), про способи їх вимірювання й обчислення для планіметричних і найпростіших стереометричних фігур, а також уміння застосовувати здобуті знання у навчальних і життєвих ситуаціях;
- вивчення геометричних перетворень площини та їх найпростіших властивостей, а також розвиток в учнів функціональних уявлень на геометричному змісті;

Навчання математики робить певний внесок у формування ключових компетентностей.

Наскрізнi лiнii є засобом iнтеграцiї ключових i загальнопредметних компетентностей, навчальних предметiв.

Наскрізна лiнiя *«Екологiчна безпека й сталий розвиток»* реалiзується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсiв, їх збереження та примноження. Аналiз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екологiї, формуванню критичного мислення, вмiння вирішувати проблеми, критично оцiнювати перспективи розвитку навколишнього середовища i людини. Можливі уроки на відкритому повітрі. При розгляді цієї лiнii важливе місце займають відсоткові обчислення, функцiї, елементи статистики.

Наскрізна лiнiя *«Громадянська вiдповiдальнiсть»* викликає в учнiв якомога бiльше позитивних емоцiй, а її змiст — бути нацiленим на виховання порядностi, старанностi, систематичностi, послiдовностi, посидючостi i чесностi. Приклад вчителя покликаний зiграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришiв, незалежно від рiвня навчальних досягнень. З цієї ж наскрізною лiнiєю пов'язані процентні обчислення, елементи статистики, що дозволяють учням зрозуміти значення кiлькiсних показникiв при характеристицi суспiльства i його розвитку.

Наскрізна лiнiя *«Здоров'я i безпека»* реалiзується через завдання з реальними даними про безпеку i охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пiшоходiв i транспортних засобiв, відсотковими обчисленнями i графiками, що стосуються чинникiв ризику). Особливо важливий аналіз причин ДТП, пов'язаних iз перевищенням швидкостi. Звернено увагу на проблеми, пов'язані iз ризиками для життя i здоров'я при вивченні основ математичної статистики. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», розгляд красивих геометричних конструкцiй, пошук оптимальних методiв розв'язування задач, здатні викликати в учнiв чимало радiсних емоцiй.

Наскрізна лiнiя *«Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть»* нацiлена на розв'язування практичних задач щодо планування господарської дiяльностi та реальної оцiнки власних можливостей, складання сiмейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсiв. Вона реалiзується пiд час вивчення відсоткових обчислень, рiвнянь та функцiй.

Формуванню математичної та ключових компетентностей сприяє встановлення та реалiзацiя у навчанні математики мiжпредметних i внутрiшньопредметних зв'язкiв, а саме: змiстово-iнформацiйних, операцiйно-дiяльнiсних i органiзацiйно-методичних. Їх використання посилює пiзнавальний iнтерес учнiв до навчання i пiдвищує рiвень їхньої загальної культури, створює умови для систематизацiї навчального матерiалу i формування наукового свiтогляду. Учнi набувають досвiду застосування знань на практицi та перенесення їх в нові ситуацiї.

Важливу роль у навчанні математики вiдiграє систематичне використання iсторичного матерiалу, який пiдвищує iнтерес до вивчення математики,

стимулює потяг до наукової творчості, пробуджує критичне ставлення до фактів, дає учням уявлення про математику як невід’ємну складову загальнолюдської культури. На дохідливих прикладах слід показувати учням, як розвивалися математичні поняття і відношення, теорії й методи. Ознайомлення учнів з іменами та біографіями видатних учених, які створювали математику, зокрема видатних українських математиків, сприятиме національному і патріотичному вихованню школярів.

Зміст математичної освіти в основній школі структурується за такими змістовими лініями: *числа; вирази; рівняння і нерівності; функції; геометричні фігури; геометричні величини*. Кожна з них розвивається з урахуванням завдань вивчення математики на цьому ступені шкільної освіти, в якому виокремлюються два основні етапи: 5–6 класи і 7–9 класи. Освітні завдання на першому етапі реалізуються у процесі вивчення єдиного курсу математики, на другому — двох курсів: алгебри і геометрії.

**Освітня галузь «Природознавство»** реалізується через окремі предмети «Природознавство» (5 клас), «Біологія», «Географія», «Фізика», «Хімія».

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Природо-<br/>знавство<br/>5 класи</p> | <p>Освітній процес спрямовуємо на формування в учнів загальнонавчальних умінь і навичок та ключових компетенцій. Пріоритетами є: діяльнісний підхід, використання для пізнання навколишнього світу різних методів і прийомів, робота з різними джерелами інформації для розв’язування проблемних завдань.</p> <p>Реалізація наскрізних ліній <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b>, <b>«Громадянська відповідальність»</b>, <b>«Здоров’я і безпека»</b> й <b>«Підприємливість і фінансова грамотність»</b> сприятиме виконанню учнями навчальних проєктів: «Жива і нежива природа навколо нас», «Наш дім — Сонячна система», «Вирощування найвищої бобової рослини», «Смітити не можна, переробляти (про «друге життя» побутових речей)».</p> <p>Біологія робить свій внесок у <b>формування ключових компетентностей</b>.</p> <p>Виокремлено такі наскрізні змістові лінії: <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b>, <b>«Громадянська відповідальність»</b>, <b>«Здоров’я і безпека»</b>, <b>«Підприємливість і фінансова грамотність»</b>.</p> <p>Змістова лінія <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b> націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля й розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> |
| <p>Біологія<br/>6-9 класи</p>            | <p>Біологія робить свій внесок у <b>формування ключових компетентностей</b>.</p> <p>Виокремлено такі наскрізні змістові лінії: <b>«Екологічна</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

***безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».***

Змістова лінія ***«Екологічна безпека та сталий розвиток»*** націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля й розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Учнів 6 класів орієнтуємо на:

- формування готовності до оцінки наслідків діяльності людини щодо природного середовища; застосування знань у справі охорони природи; оцінку значення рослин для існування життя на планеті Земля; оцінку значення рослин, грибів та лишайників у біосфері;
- різні форми діяльності екологічного змісту: підготовку повідомлень про рідкісні рослини, гриби й лишайники та природоохоронні об'єкти свого краю; інформування про них населення своєї місцевості (створення листівок, брошур, розміщення інформації на сайті навчального закладу тощо); участь у заходах з охорони довкілля, які проводяться у школі, населеному пункті та регіоні, країні.

Учнів 7 класів орієнтуємо на:

- формування розуміння про взаємозв'язки компонентів екосистеми; вплив людини та її діяльності на екосистеми; дотримання екологічної етики щодо поведінки людини в природі; значення охорони тваринного світу, природоохоронних територій; значення Червоної книги України.

Учнів 8 класів орієнтуємо на:

- формування розуміння, що людина — це частина живої природи, її існування залежить від природних умов середовища, яке потрібно оберігати.

Учнів 9 класів орієнтуємо на:

- формування цілісної наукової картини живої природи; формування уявлення про історичний розвиток та єдність органічного світу; формування умінь пояснювати зв'язки між організмами в екосистемі; роль заповідних територій у збереженні біологічного різноманіття, рівноваги в біосфері; умінь застосовувати знання під час прогнозування наслідків впливу людини на екосистеми, визначення правил своєї поведінки в сучасних умовах навколишнього середовища; умінь робити висновки про значення охорони природних угруповань для збереження рівноваги в біосфері.

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Реалізація змістової лінії <b>«Громадянська відповідальність»</b> сприяє формуванню діяльного члена громади й суспільства, який розуміє принципи та механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями й почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці.</p> <p>Учнів 6 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• виховання ставлення учня як громадянина до об'єктів живої природи; уміння захищати природу.</li> </ul> <p>Учнів 7 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• вивчення тваринного світу України з позиції збереження природних багатств; різноманітність тварин свого краю; на формування громадянської позиції щодо збереження природи місцевості, у якій навчається учень, через спеціальні акції.</li> </ul> <p>Учнів 8 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування розуміння біологічної природи та соціальної сутності людини, якій для повноцінного розвитку потрібні два середовища: природне й соціальне; розкриття біологічних основ розвитку індивіда та його особистісних якостей; гордості за розвиток вітчизняної біологічної науки.</li> </ul> <p>Учнів 9 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування громадянської позиції щодо збереження заповідних територій як основного чинника збереження біологічного різноманіття, рівноваги в біосфері.</li> </ul> <p>Вивченням питань, що належать до змістової лінії <b>«Здоров'я і безпека»</b> прагнемо сформувати учня як духовно, емоційно, соціально та фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя й формувати безпечне життєве середовище.</p> <p>Учнів 6 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• застосовування знань для профілактики інфекційних та паразитарних захворювань; вміння розрізняти отруйні гриби (на прикладах видів своєї місцевості), негативні наслідки вживання в їжу продуктів, що вражені цвілевими грибами.</li> </ul> <p>Учнів 7 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• вивчення біологічних особливостей паразитарних безхребетних для попередження зараження ними.</li> </ul> <p>Учнів 8 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування розуміння, що здоров'я є найвищою цінністю для кожної людини та суспільною цінністю, на свідому мотивацію щодо ведення здорового способу життя, відповідальності за власне життя і здоров'я.</li> </ul> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Учні 9 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування вміння характеризувати переваги та можливі ризики використання генетично модифікованих організмів; застосовувати знання для оцінки можливих позитивних і негативних наслідків застосування сучасних біотехнологій; висловлювати судження щодо можливостей використання генетично модифікованих організмів.</li> </ul> <p>Змістова лінія <i>«Підприємливість і фінансова грамотність»</i> націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Учні 6 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування уміння підрахувати кількість річних кілець і зробити висновки про їх наявність; пояснити залежність урожаю від умов середовища тощо.</li> </ul> <p>Учні 7 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування вмінь розв'язувати елементарні екологічні проблеми; вміти розрахувати чисельність популяцій у місцевій екосистемі, їх взаємозв'язки з іншими популяціями.</li> </ul> <p>Учні 8 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування вмінь розв'язувати біологічні задачі на обчислення затрат енергії під час виконання різних видів діяльності.</li> </ul> <p>Учні 9 класів орієнтуємо на:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• формування здатності розв'язувати елементарні генетичні та екологічні задачі; розраховувати залежності росту однієї популяції від іншої.</li> </ul> <p>Складниками змісту шкільного предмета «Біологія» є: реальні об'єкти і процеси живої природи; теоретичні знання про них; загальнонавчальні і спеціальні вміння, способи діяльності.</p> <p>Вчитель має змогу, враховуючи рівень розвитку учнів, творчо планувати вивчення матеріалу, доповнювати й поглиблювати зміст, виділяти час для осмислення учнями навчального матеріалу, виконання лабораторних і практичних робіт, систематизації й узагальнення знань, самостійної й творчої пізнавальної діяльності, самоконтролю знань і умінь. Учитель має можливість конструювати вступні й узагальнюючі уроки, здійснювати тематичне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів.</p> <p>Провідними змістовими елементами навчального предмета є</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|           | <p>біологічні ідеї й теоретичні узагальнення, що становлять важливу компоненту загальнолюдської культури: рівні організації живої природи, зв'язок будови і функцій організмів, історичний розвиток органічного світу, різноманітність організмів, екологічні закономірності, цілісність і саморегуляція живих систем, зв'язок живих систем і неживої природи, зв'язок людини і природи. У конструюванні змісту біологічної освіти використані системно-структурний і функціональний підходи. Вчитель має можливість більше уваги приділити вивченню процесів життєдіяльності організмів, скоротивши морфологічні й анатомічні відомості про них та забезпечити формування уявлення про організм як цілісну систему, орієнтувати учнів на здоровий спосіб життя.</p> <p>В основній школі вивчення біології спрямоване на формування компетентностей: ключових і предметної: необхідних знань, умінь, цінностей та здатності застосовувати їх у процесі пізнання й у практичній діяльності.</p> <p><b>Результатом біологічної освіти в основній школі є те, що випускник :</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• усвідомлює цілісність природи та взаємозв'язок її об'єктів і явищ;</li> <li>• піклується про своє здоров'я та здоров'я інших людей;</li> <li>• пояснює явища живої природи, використовуючи наукове мислення;</li> <li>• самотійно чи в групі досліджує живу природу, планує і проводить спостереження та експеримент, виявляючи допитливість;</li> <li>• аналізує й визначає проблеми довкілля, оцінює значення біології для сталого розвитку, відповідально діє в природі, ухвалюючи обґрунтовані рішення;</li> <li>• добирає біологічну інформацію з надійних джерел, оцінює її достовірність, критично аналізує та застосовує в життєвих ситуаціях, зокрема і в навчанні;</li> <li>• дотримується морально-етичних і правових норм, правил екологічної поведінки в довкіллі, уміє надавати допомогу собі й тим, хто її потребує;</li> <li>• виявляє емоційно-ціннісне ставлення до довкілля, відчуває красу природи та радість її пізнання, отримує задоволення від інтелектуальної діяльності.</li> </ul> |
| Географія | <p><b>Географічна освіта</b> є основою для формування світогляду, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття умінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому. Вчитель реалізує</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|        | <p>основні завдання географічної освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>•засвоєння знань про основні географічні поняття, закономірності розвитку, взаємозв'язки між природними компонентами, населення і господарства різних територій, формування материків, океанів та їх частин відповідно до природних та соціально-економічних чинників; природу, населення і господарство України; економічну і соціальну географію світу; природокористування та навколишнє середовище;</li> <li>•оволодіння умінням використовувати різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси – для пошуку, інтерпретації і демонстрації різноманітних географічних даних та формування в учнів на цій основі ключових компетенцій; виконувати дії, набуті на основі застосування географічних знань і попереднього досвіду;</li> <li>•застосування географічних знань для пояснення та оцінювання географічних процесів і явищ;</li> <li>•розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних і творчих здібностей учнів у процесі географічних спостережень, вирішення проблемних завдань, самостійного здобуття нових знань із географії;</li> <li>•формування здатності і готовності до використання географічних знань і вмінь у повсякденному житті для соціально відповідальної поведінки у навколишньому середовищі, його збереження, адаптації до умов проживання на певній території; самостійного оцінювання рівня впливу людини на природу, безпеки довкілля як сфери життєдіяльності людини; вирішення конкретних практичних завдань;</li> <li>•виховання екологічної культури, національної свідомості та почуття патріотизму, толерантного ставлення до інших народів, поваги до природних і культурних цінностей різних регіонів і країн світу.</li> </ul> |
| Фізика | <p>Процес навчання фізики в основній школі вчитель спрямовує на розвиток особистості учня, становлення його наукового світогляду й відповідного стилю мислення, формування предметної, науково-природничої (як галузевої) та ключових компетентностей.</p> <p>Фізика робить свій внесок у <i>формування ключових компетентностей</i>.</p> <p>У фізиці виокремлено такі наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність».</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |



|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Змістова лінія <b>«Екологічна безпека та сталий розвиток»</b> націлена на можливості учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• використовувати знання, отриманні на уроках фізики, для вирішення проблем довкілля;</li> <li>• визначати причинно-наслідкові зв'язки впливу сучасного виробництва, життєдіяльності людини на довкілля;</li> <li>• критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, усвідомлювати важливість ощадного природокористування;</li> <li>• прогнозувати екологічні та соціальні наслідки використання надбань фізики та сучасних технологій у природному й соціальному середовищі, оцінювати їхнє значення для сталого розвитку;</li> <li>• бути готовим брати участь у природоохоронних заходах, грамотній утилізації побутових відходів;</li> <li>• ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією екологічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля, залучаючи членів родини та ширшу спільноту до природоохоронних заходів.</li> </ul> <p>Реалізація змістової лінії <b>«Громадянська відповідальність»</b> сприятиме формуванню умінь учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• працювати в команді, приймати виважені рішення, що сприятимуть вирішенню науково-технологічних, економічних, соціальних чи інших проблем сучасного суспільства;</li> <li>• ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією різноманітних проектів, залучаючи родину, місцеву громаду та ширшу спільноту;</li> <li>• визначати особистісні якості відомих учених-фізиків, що свідчать про їхню громадянську позицію, моральні якості;</li> <li>• розуміти, що стан надходження інвестицій в Україну, а отже й рівень добробуту в громадах, суспільстві в цілому залежить від рівня фізико-математичної й технологічної освіти, розвитку високотехнологічного виробництва;</li> <li>• аналізувати й критично оцінювати події в державі на основі статистичних даних соціально-економічних, демографічних, екологічних та інших явищ і процесів в Україні та світі, протистояти маніпулюванню свідомістю, що застосовується в інформаційному просторі;</li> <li>• діяти як активний та відповідальний член громадянського суспільства.</li> </ul> <p>Вивченням питань, що належать до змістової лінії <b>«Здоров'я і безпека»</b> вчитель прагне сформувати уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• застосовувати набуті знання та навички для збереження власного здоров'я та здоров'я інших;</li> </ul> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• дотримуватися правил безпеки життєдіяльності під час виконання навчальних експериментів, у надзвичайних ситуаціях природного чи техногенного характеру;</li> <li>• оцінювати позитивний потенціал та ризики використання надбань фізики, техніки і технологій для добробуту людини і безпеки суспільства та довкілля;</li> <li>• виявляти ціннісне ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших людей, до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки.</li> </ul> <p>Змістова лінія «<b>Підприємливість і фінансова грамотність</b>» націлена на розвиток умінь учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• застосовувати фізичні знання для генерування ідей та ініціатив щодо проектної, конструкторської й винахідницької діяльності, для вирішення життєвих проблем, пов'язаних із матеріальними та енергетичними ресурсами;</li> <li>• прогнозувати вплив фізики на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва;</li> <li>• оцінювати можливості застосування набутих знань з фізики в майбутній професійній діяльності, для ефективного вирішення повсякденних проблем;</li> <li>• оцінювати власні здібності щодо вибору майбутньої професії, пов'язаної з фізикою чи технікою;</li> <li>• розвивати ініціативність, працьовитість, відповідальність як запоруку результативності власної діяльності;</li> <li>• прагнути досягти певного соціального статусу в суспільстві, зробити внесок до економічного процвітання держави;</li> <li>• презентувати власні ідеї та ініціативи;</li> <li>• аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет;</li> <li>• орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, протистояти маніпуляціям, що використовуються в рекламному та інформаційному просторі.</li> </ul> <p>В основній школі вивчення фізики спрямовуємо на <b>формування предметної компетентності</b> — необхідних знань, умінь, цінностей та здатності застосовувати їх у процесі пізнання й у практичній діяльності.</p> <p><b>По завершенню базового курсу фізики учні:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• мають базові знання про механічні, теплові, електричні, магнітні, світлові, ядерні явища і процеси, їх прояв у природі та застосування у практичній діяльності людей;</li> <li>• уміють використовувати понятійний апарат фізики для пояснення перебігу природних явищ, технологічних процесів, усвідомлюють межі застосування фізичних моделей, законів і теорій;</li> <li>• уміють розв'язувати фізичні задачі та практичні життєві</li> </ul> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>проблеми;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• мають експериментальні вміння й дослідницькі навички;</li> <li>• критично мислять, застосовують набуті знання в практичній діяльності;</li> <li>• виявляють ставлення до ролі фізики в розвитку інших природничих наук, техніки і технологій, застосування досягнень фізики для раціонального природокористування й запобігання їхнього шкідливого впливу на навколишнє природне середовище і організм людини;</li> <li>• уявлення про фізичну картину світу, прояви моральності щодо використання наукового знання в життєдіяльності людини й природокористуванні.</li> </ul> <p>За необхідності й виходячи з наявних умов навчально-методичного забезпечення, <b>учитель має право самостійно</b> змінювати обсяг годин, відведених програмою на вивчення окремого розділу, в тому числі змінювати порядок вивчення розділів.</p> <p><b>Навчальний фізичний експеримент</b> як органічна складова методичної системи навчання фізики забезпечує формування в учнів необхідних практичних умінь, дослідницьких навичок та особистісного досвіду експериментальної діяльності. У шкільному навчанні ця форма роботи реалізується завдяки демонстраційним і фронтальним експериментам, лабораторним роботам і короткотривалим дослідом, фізичному практикуму, навчальним проектам, позаурочним дослідом і спостереженням .</p> <p><b>Узагальнене експериментальне вміння</b> має складну структуру, елементами якої є:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>уміння планувати експеримент</i>, тобто формулювати мету й гіпотезу дослідження, визначати експериментальний метод і давати йому обґрунтування, складати план досліду й визначати найкращі умови для його проведення, обирати оптимальні значення вимірюваних величин та умови спостережень, ураховуючи наявні експериментальні засоби;</li> <li>• <i>уміння підготувати експеримент</i>, тобто обирати необхідне обладнання й вимірювальні прилади, збирати дослідні установки чи моделі, раціонально розташовувати прилади, досягаючи безпечного проведення дослідів;</li> <li>• <i>уміння спостерігати</i>, визначати мету й об'єкт спостереження, встановлювати характерні ознаки перебігу фізичних явищ і процесів, виділяти їхні суттєві ознаки;</li> <li>• <i>уміння вимірювати фізичні величини</i>, користуючись різними вимірювальними приладами, у тому числі й</li> </ul> |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

цифровими пристроями та комплексами, визначати ціну поділки шкали приладу, знімати покази приладу, у тому числі зчитувати покази цифрових приладів;

- *уміння обробляти результати експерименту*, обчислювати значення величин (за необхідності абсолютну та відносну похибки вимірювань), складати таблиці одержаних даних, використовувати для цього комп'ютерне програмне забезпечення, готувати звіт про проведену роботу, записувати значення фізичних величин у стандартизованому вигляді ;

- *уміння інтерпретувати результати експерименту*, описувати спостережувані явища й процеси, застосовуючи фізичну термінологію, фіксувати результати спостережень й експериментів у різних формах, оцінювати їх вірогідність, встановлювати функціональні залежності, будувати графіки, робити висновки на підставі попередньо сформульованих гіпотез.

Залежно від умов і наявної матеріальної бази фізичного кабінету вчитель може замінювати окремі роботи або демонстраційні досліди рівноцінними, використовувати різні їхні можливі варіанти. Учитель може доповнювати цей перелік додатковими дослідженнями, короткочасними експериментальними завданнями, об'єднувати кілька робіт в одну залежно від обраного плану уроку.

Окремі лабораторні роботи можна виконувати вдома або як учнівські навчальні проекти, а також за умови відсутності обладнання за допомогою комп'ютерних віртуальних лабораторій. Разом з тим, модельний віртуальний експеримент має поєднуватися з реальними фізичними дослідженнями й не заміщувати їх.

Самостійне експериментування учнів необхідно розширювати позаурочними експериментами та спостереженнями, використовуючи найпростіше устаткування, інколи навіть саморобні або побутові прилади, дотримуючись правил безпеки життєдіяльності.

Залежно від виду, призначення та рівня складності лабораторної роботи окремі з них учитель може не оцінювати.

Оцінювання рівня оволодіння учнем узагальненими експериментальними вміннями та навичками здійснюється не лише за результатами виконання фронтальних лабораторних робіт, а й за іншими видами експериментальної діяльності (експериментальні завдання, домашні дослідження й спостереження, навчальні проекти, конструювання, моделювання), що дають змогу їх виявити. Тому якщо учень

був відсутній на уроці, на якому виконувалась фронтальна лабораторна робота, відпрацьовувати її в позаурочний час не обов'язково.

Ефективним засобом формування предметної й ключових компетентностей учнів у процесі навчання фізики є **навчальні проекти**. Під час виконання навчальних проектів вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно орієнтуватися в інформаційному просторі, висловлювати власні судження, виявляти компетентність. Теми й види навчальних проектів, форми їх представлення учні обирають самостійно або разом із учителем.

Виконання навчальних проектів передбачає інтегровану дослідницьку, творчу діяльність учнів, спрямовану на отримання самостійних результатів за консультативної допомоги вчителя. Учитель здійснює управління і спонукає до пошукової діяльності учнів, допомагає у визначенні мети та завдань навчального проекту, орієнтовних прийомів дослідницької діяльності й пошуку інформації для розв'язання окремих освітніх задач.

Захист навчальних проектів, обговорення, узагальнення та оцінювання отриманих результатів відбувається на спеціально відведених заняттях. Оцінки за навчальні проекти виконують стимулюючу функцію, можуть фіксуватися в портфоліо і враховуються при виведенні тематичної оцінки. Ураховуючи, що виконання деяких навчальних проектів передбачає інтеграцію знань і носить міжпредметний характер, то за рішенням методичного об'єднання вчителів природничих предметів оцінки за виконання таких робіт можуть виставлятися одночасно з різних предметів або залежно від змістового розподілу й розподілу виконавців проекту.

**Навчальні екскурсії** та уроки серед природи є необхідними складниками освітнього процесу з фізики. Кількість екскурсій (як мінімум одна на рік) та час їх проведення визначаються вчителем за погодженням з адміністрацією навчального закладу. Оцінювання навчальних досягнень учнів за результатами таких екскурсій здійснюється на розсуд учителя.

Однією з найважливіших ділянок роботи в системі навчання фізики в школі є **розв'язування задач**. Задачі різних типів можна ефективно використовувати на всіх етапах засвоєння фізичних знань: для розвитку інтересу, творчих здібностей і мотивації учнів до навчання фізики, під час постановки проблеми, що потребує розв'язання, у процесі формування нових знань, вироблення практичних умінь учнів, з метою

повторення, закріплення, систематизації та узагальнення засвоєного матеріалу, для контролю якості засвоєння навчального матеріалу чи діагностування навчальних досягнень учнів.

У процесі навчання фізики в основу освітньої діяльності учнів покладено узагальнені плани, за якими розкривається суть того чи іншого поняття, закону, факту.

Так, зміст *наукового факту (фундаментального дослід)* визначають:

- суть наукового факту чи опис дослід;
- хто з учених установив даний факт чи виконав дослід;
- на підставі яких суджень установлено даний факт або схематичний опис дослідної установки;
- яке значення факт чи дослід має для становлення й розвитку фізичної теорії.

Для пояснення *фізичного явища* необхідно усвідомити:

- зовнішні ознаки перебігу цього явища, умови, за яких воно відбувається;
- зв'язок цього явища з іншими;
- які фізичні величини його характеризують;
- можливості практичного використання явища, способи попередження шкідливих наслідків його прояву.

Сутність поняття *фізичної величини* визначають:

- властивість, яку характеризує ця величина;
- її означення (дефініція) та формула, покладена в основу означення;
- зв'язок даної величини з іншими;
- одиниці фізичної величини;
- способи її вимірювання.

Для *закону* це:

- його формулювання, усвідомлення того, які причинно-наслідкові зв'язки й між якими явищами він встановлює;
- його математичний вираз;
- дослідні факти, що привели до встановлення закону або підтверджують його справедливість;
- межі застосування закону.

Для *фізичної моделі* необхідно:

- дати її опис або навести дефініцію;
- установити, які реальні об'єкти вона заміщує;
- з'ясувати, які фізичні теорії покладені в основу моделі;
- визначити, від чого ми абстрагуємося, чим нехтуємо, вводячи цю ідеалізацію;
- з'ясувати межі та наслідки застосування цієї моделі.

|       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|       | <p>Загальна характеристика <i>фізичної теорії</i> має містити:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• перелік наукових фактів і гіпотез, які стали підставою розроблення теорії, її емпіричний базис;</li> <li>• понятійне ядро теорії, визначення базових понять і моделей;</li> <li>• основні положення, ідеї і принципи, покладені в основу теорії;</li> <li>• рівняння й закони, що визначають математичний апарат теорії;</li> <li>• коло явищ і властивостей тіл, які дана теорія може пояснити або спрогнозувати їх перебіг;</li> <li>• межі застосування теорії.</li> </ul> <p>Одним з дієвих способів формування ціннісного ставлення учнів до фізичного знання є розкриття здобутків вітчизняної фізичної науки та висвітлення внеску українських учених у розвиток природничих наук, оскільки конкретні приклади досягнень українських учених, особливо світового рівня, мають вирішальне значення в національному вихованні учнів, формуванні в них почуття гордості за свою Батьківщину й український народ.</p> <p>У процесі навчання фізики в основній школі варто на прикладі життя й діяльності вчених-фізиків показати, що і як вони робили, аби досягнути успіху в певній науковій галузі знання.</p> |
| Хімія | <p>Завдання <i>хімічної освіти</i> полягає у формуванні засобами навчального предмета ключових і предметних компетентностей. Ними забезпечується формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учнів, що визначають їхню поведінку в життєвих ситуаціях.</p> <p>Формуємо ключові компетентності:</p> <p><b>1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- використовувати в мовленні хімічні терміни, поняття, символи, сучасну українську наукову термінологію і номенклатуру;</li> <li>- формувати відповідь на поставлене запитання;</li> <li>- аргументовано описувати хід і умови проведення хімічного експерименту;</li> <li>- обговорювати результати дослідження і робити висновки;</li> <li>- брати участь в обговоренні питань хімічного змісту, чітко, зрозуміло й образно висловлювати свою думку;</li> <li>- складати усне і письмове повідомлення на хімічну тему, виголошувати його.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                           |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- цінувати наукову українську мову;</li> <li>- критично ставитись до повідомлень хімічного характеру в медійному просторі;</li> <li>- популяризувати хімічні знання.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- підручники і посібники, науково-популярна і художня література, електронні освітні ресурси;</li> <li>- навчальні проекти та презентування їхніх результатів.</li> </ul> <p><b>2. Спілкування іноземними мовами</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- читати й розуміти іншомовні навчальні й науково-популярні тексти хімічного змісту;</li> <li>- створювати тексти повідомлень із використанням іншомовних джерел;</li> <li>- читати іноземною мовою і тлумачити хімічну номенклатуру;</li> <li>- пояснювати хімічну термінологію іншомовного походження.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- цікавитись і оцінювати інформацію хімічного змісту іноземною мовою;</li> <li>- обговорювати деякі питання хімічного змісту із зацікавленими носіями іноземних мов.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- медійні і друковані джерела іноземною мовою.</li> </ul> <p><b>3. Математична компетентність</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- застосовувати математичні методи для розв'язування завдань хімічного характеру;</li> <li>- використовувати логічне мислення, зокрема, для розв'язування розрахункових і експериментальних задач, просторову уяву для складання структурних формул і моделей речовин;</li> <li>- будувати і тлумачити графіки, схеми, діаграми, складати моделі хімічних сполук і процесів.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- усвідомлювати необхідність математичних знань для розв'язування наукових і хіміко-технологічних проблем.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- навчальні завдання на виконання обчислень за хімічними формулами і рівняннями реакцій;</li> <li>- представлення інформації в числовій чи графічній формах</li> </ul> <p><b>4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях</b></p> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пояснювати природні явища, процеси в живих організмах і технологічні процеси на основі хімічних знань;</li> <li>- формулювати, обговорювати й розв'язувати проблеми природничо-наукового характеру;</li> <li>- проводити досліди з речовинами з урахуванням їхніх фізичних і хімічних властивостей;</li> <li>- виконувати експериментальні завдання і проекти, використовуючи знання з інших природничих предметів;</li> <li>- використовувати за призначенням сучасні прилади і матеріали;</li> <li>- визначати проблеми довкілля, пропонувати способи їх розв'язування;</li> <li>- досліджувати природні об'єкти.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- усвідомлювати значення природничих наук для пізнання матеріального світу; наукове значення основних природничо-наукових понять, законів, теорій, внесок видатних учених у розвиток природничих наук;</li> <li>- оцінювати значення природничих наук і технологій для сталого розвитку суспільства;</li> <li>- висловлювати судження щодо природних явищ із погляду сучасної природничо-наукової картини світу.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- навчальне обладнання і матеріали, засоби унаочнення;</li> <li>- міжпредметні контекстні завдання;</li> <li>- інформаційні й аналітичні матеріали з проблем стану довкілля, ощадного використання природних ресурсів і синтетичних матеріалів;</li> <li>- інформаційні матеріали про сучасні досягнення науки і техніки.</li> </ul> <p><b>5. Інформаційно-цифрова компетентність</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- використовувати сучасні пристрої для добору хімічної інформації, її оброблення, збереження і передавання;</li> <li>- створювати інформаційні продукти хімічного змісту.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- критично оцінювати хімічну інформацію з різних інформаційних ресурсів;</li> <li>- дотримуватись авторського права, етичних принципів поводження з інформацією;</li> <li>- усвідомлювати необхідність екологічних методів та засобів утилізації цифрових пристроїв.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- електронні освітні ресурси;</li> </ul> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>- віртуальні хімічні лабораторії.</p> <p><b>6. Уміння вчитися впродовж життя</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- організовувати самоосвіту з хімії: визначати мету, планувати, добирати необхідні засоби;</li> <li>- спостерігати хімічні об'єкти та проводити хімічний експеримент;</li> <li>- виконувати навчальні проекти хімічного й екологічного змісту.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляти допитливість щодо хімічних знань;</li> <li>- прагнути самовдосконалення;</li> <li>- осмислювати результати самостійного вивчення хімії;</li> <li>- розуміти перспективу власного розвитку упродовж життя, пов'язаного із хімічними знаннями.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- медійні джерела, дидактичні засоби навчання</li> </ul> <p><b>7. Ініціативність і підприємливість</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виробляти власні цінності, ставити цілі, діяти задля досягнення їх, спираючись на хімічні знання;</li> <li>- залучати партнерів до виконання спільних проектів з хімії;</li> <li>- виявляти ініціативність до роботи в команді, генерувати ідеї, брати відповідальність за прийняття рішень, вести діалог задля досягнення спільної мети під час виконання хімічного експерименту і навчальних проектів.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вірити в себе, у власні можливості;</li> <li>- виважено ставитися до вибору майбутнього напрямку навчання, пов'язаного з хімією;</li> <li>- бути готовими до змін та інновацій.</li> </ul> <p><b>Навчальні ресурси:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- література про успішних винахідників і підприємців;</li> <li>- зустрічі з успішними людьми;</li> <li>- бізнес-тренінги, екскурсії на сучасні підприємства.</li> </ul> <p><b>8. Соціальна та громадянська компетентності</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- співпрацювати з іншими над реалізацією соціально значущих проектів, що передбачають використання хімічних знань;</li> <li>- працювати в групі зацікавлених людей, співпрацювати з іншими групами, залучати ширшу громадськість до розв'язування проблем збереження довкілля.</li> </ul> <p><b>Ставлення:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляти патріотичні почуття до України, любов до малой</li> </ul> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

батьківщини;

- дотримуватись загальновизнаних моральних принципів і цінностей;
- бути готовими відстоювати ці принципи і цінності;
- виявляти зацікавленість у демократичному облаштуванні оточення й екологічному облаштуванні довкілля;
- оцінювати необхідність сталого розвитку як пріоритету міжнародного співробітництва;
- шанувати розмаїття думок і поглядів;
- оцінювати й шанувати внесок видатних українців, зокрема вчених-хіміків, у суспільний розвиток.

**Навчальні ресурси:**

- навчальні проекти, тренінги.

**9. Обізнаність та самовираження у сфері культури**

**Уміння:**

- використовувати сучасні хімічні засоби і матеріали для втілення художніх ідей і виявлення власної творчості;
- пояснювати взаємозв'язок мистецтва і хімії.

**Ставлення:**

- цінувати вітчизняну і світову культурну спадщину, до якої належать наука і мистецтво.

**Навчальні ресурси:**

- твори образотворчого мистецтва, музичні й літературні твори як ілюстрації до вивчення хімічних явищ;
- контекстні завдання;
- синхроністична таблиця.

**10. Екологічна грамотність і здорове життя**

**Уміння:**

- усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі і її цілісність;
- використовувати хімічні знання для пояснення користі і шкоди здобутків хімії і хімічної технології для людини і довкілля;
- влаштовувати власне життєве середовище без шкоди для себе, інших людей і довкілля;
- дотримуватися здорового способу життя;
- безпечно поводитись із хімічними сполуками і матеріалами в побуті;
- брати участь у реалізації проектів, спрямованих на поліпшення стану довкілля завдяки досягненням хімічної науки;
- дотримуватися правил екологічно виваженої поведінки в довкіллі.

**Ставлення:**

- підтримувати й утілювати на практиці концепцію сталого

розвитку суспільства;

- розуміти важливість гармонійної взаємодії людини і природи;

- відповідально й ощадно ставитися до використання природних ресурсів як джерела здоров'я і добробуту та безпеки людини і спільноти;

- оцінювати екологічні ризики і бути готовим до розв'язування проблем довкілля, використовуючи знання з хімії.

### **Навчальні ресурси:**

- навчальні проекти;

- якісні й кількісні задачі екологічного змісту.

Формуванню компетентностей учнів сприяє виконання ними *навчальних проектів*. Учитель і учні можуть пропонувати і власні теми. Проекти розробляються учнями індивідуально або в групах, учитель може надавати консультацію щодо планування, визначення мети, завдань і методики дослідження, пошуку інформації, координувати хід виконання проекту. Проектна робота може бути теоретичною або експериментальною. Тривалість проекту – різна: від уроку (міні-проект), кількох днів (короткотерміновий проект) до року (довготерміновий). Результати досліджень учні представляють у формі мультимедійної презентації, доповіді (у разі необхідності – з демонстрацією хімічних дослідів), моделі, колекції, буклету, газети, статистичного звіту, тематичного масового заходу, наукового реферату (із зазначенням актуальності теми, новизни і практичного значення результатів дослідження, висновків) тощо. Презентація й обговорення (захист) проектів відбувається на спеціально відведеному уроці або під час уроку з певної теми. Робота кожного виконавця проекту оцінюється за його внеском, індивідуально.

Упродовж року учень виконує один навчальний проект (індивідуальний або груповий) із предмета.

Ефективність освітнього процесу підвищуємо завдяки застосуванню сучасних *інформаційно-комунікаційних технологій*. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку їхньої самостійності в опануванні знань, формуванню ключових компетентностей, посиленню позитивної мотивації навчання. Електронні освітні ресурси дають змогу унаочнити навчальний зміст, зокрема той, що стосується внутрішньої будови речовин чи хімічних процесів, недоступних для спостереження в умовах шкільної лабораторії.

Посиленню практичної спрямованості хімічних знань

сприяє проведення тематичних навчальних *екскурсій*.

Зазначені об'єкти екскурсій є орієнтовними, учитель може визначати їх на свій розсуд, враховуючи місцеві умови, можливості й обставини.

Заради досягнення запланованих результатів навчання учитель має право самостійно визначати час, необхідний для вивчення тем, зважаючи на умови функціонування навчального закладу і навчальні можливості учнів. Учитель також може обґрунтовано змінювати порядок вивчення тем і окремих питань у межах одного класу. Перенесення вивчення тем із одного класу до іншого не дозволяється.

**Наскрізнi змістові лінії:** «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

Змістова лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** реалізується на зразках, що дають змогу учневі усвідомити причинно-наслідкові зв'язки у природі і її цілісність; важливість сталого (керованого) розвитку країни для майбутніх поколінь. Такі зразки надає матеріал про добування й застосування речовин, збереження природних ресурсів – води й повітря, раціональне й ощадне використання природних вуглеводнів, колообіг хімічних елементів і речовин тощо.

Результатом реалізації цієї змістової лінії є не лише обізнаність учня із екологічними проблемами, пов'язаними із дотриманням чистоти води і повітря, процесами горіння і дихання, кислотними дощами, стійкими органічними забруднювачами, а й усвідомлення можливості розв'язування цих проблем засобами хімії. Учень цінує природні ресурси, від яких залежить його здоров'я, добробут, сталий розвиток країни; усвідомлює необхідність збереження чистоти довкілля; бере участь у відповідних заходах; екологічно виважено поводить ся у довкіллі.

Становленню учнів як свідомих громадян, патріотів України, членів соціуму, місцевої громади, шкільного колективу сприяє реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»**. На уроках хімії учні ознайомлюються зі здобутками вітчизняних учених та їхньою громадянською позицією, оцінюють розвиток вітчизняного виробництва на основі досягнень хімічної науки, навчаються працювати в команді, відповідально ставитись до завдань, визначених колективом, та ретельно виконувати свою частину роботи. У позаурочний час дбають про чистоту довкілля свого регіону, беруть посильну участь у реалізації соціально значущих навчальних проектів.

Результатами, що засвідчують продуктивність реалізації цієї лінії, є усвідомлення учнями відповідальності за результати навчання, які можуть у майбутньому вплинути на розвиток країни; сумлінне виконання завдань у команді; вироблення власного ставлення до вживання алкоголю; раціональне використання речовин; участь у захисті довкілля і збереженні його для себе та майбутніх поколінь.

Змістова лінія **«Здоров'я і безпека»** торкається всіх без винятку тем програми з хімії, оскільки використання здобутків хімії упродовж усього життя людини тісно пов'язано зі здоров'ям і життєзабезпеченням. Послідовний розвиток цієї змістової лінії у змісті курсу дає учням змогу усвідомити, з одного боку, значення хімії для охорони здоров'я, а з іншого – можливу шкоду продуктів сучасної хімічної технології у разі неналежного використання їх.

У результаті реалізації цієї змістової лінії учень беззастережно дотримується правил безпечного поводження з речовинами і матеріалами в лабораторії, побуті й довкіллі; обізнаний із заходами безпеки під час реакції горіння, маркуванням небезпечних речовин; усвідомлює залежність здоров'я від чистоти води, повітря, складу харчових продуктів, згубну дію алкоголю на організм людини; дотримується здорового способу життя.

Змістова лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** націлює учнів на мобілізацію знань, практичного досвіду і ціннісних установок у ситуаціях вибору і прийняття рішень. У навчанні хімії такі ситуації створюються під час планування самоосвітньої навчальної діяльності, групової навчальної, експериментальної роботи, виконання навчальних проєктів і презентування їх, розв'язування розрахункових і контекстних задач, вироблення власної моделі поведінки у довкіллі.

Розкриття змістової лінії потребує позитивних зразків із історії хімії, діяльності вчених і підприємців у галузі хімії, екології, фармакології, що засвідчують можливість розв'язування не лише теоретичних, а й практичних проблем хімії і хімічного виробництва.

У результаті реалізації цієї змістової лінії учень усвідомлює важливість вивчення хімії; оцінює успіхи, досягнуті сучасним суспільством у хімічній науці, розробленні способів добування, переробки і застосування речовин як такі, що залежать від знань, умінь, ініціативи і підприємливості окремих особистостей і груп однодумців; переносить це ставлення на різні види своєї навчальної діяльності, поводження у довкіллі; свідомо обирає напрям

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>навчання у старшій школі, виходячи з власних можливостей.</p> <p>Провідні ідеї, на яких ґрунтуються наскрізні змістові лінії, втілюються в навчанні хімії як у теоретичному змісті курсу, так і в експериментальній діяльності учнів, під час розв'язування задач і завдань з реальними даними; виконання міжпредметних навчальних проєктів, роботи з різними джерелами інформації; в позаурочний час вони реалізуються під час тематичних тижнів, участі в регіональних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах (у тому числі дистанційних).</p> <p>На завершення навчання хімії в основній школі учень має засвоїти провідні ідеї хімічної науки, ціннісні установки і мати досвід їх застосування у власній діяльності, що в сукупності забезпечує базову підготовку з предмета і створює підґрунтя для подальшого навчання хімії у старшій школі, соціалізації і творчої самореалізації особистості.</p> <p>Зміст курсу хімії основної школи зберігає перевірене часом базове ядро, необхідне для освіченості й розвитку учня; розкриває загальнокультурний, гуманістичний характер природничо-наукових знань; ґрунтується на провідних світоглядних ідеях природознавства, як от:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• пізнаваність матеріального світу;</li> <li>• дискретність матерії;</li> <li>• ієрархія рівнів структурної організації матерії;</li> <li>• матеріальна єдність світу;</li> <li>• причинно-наслідкові зв'язки у природі;</li> <li>• значення природничих наук для розв'язування проблем сталого розвитку людства.</li> </ul> <p>Вивчення хімії потребує раціонального застосування способів дій, <b>методів і засобів навчання</b>. Організації навчання хімії сприятиме використання перевірених шкільною практикою групової роботи, проблемного навчання, дидактичних ігор, тренінгових занять. У сучасних умовах важливим методичним орієнтиром є формування в учнів уміння вчитись і його реалізація в самостійній навчальній діяльності. Пріоритетний вибір методики навчання належить учителеві.</p> <p>Важливим джерелом знань, засобом формування експериментальних умінь і дослідницьких навичок, створення проблемних ситуацій, розвитку мислення, спостережливості та допитливості є <b>хімічний експеримент і розв'язування задач</b>. Виходячи з можливостей кабінету хімії та беручи до уваги токсичність речовин і правила безпеки, учитель на свій розсуд може доповнити хімічний експеримент, як демонстраційний, так і лабораторний.</p> |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>Формуванню компетентностей учнів сприяє виконання ними <b>навчальних проектів</b>. Учитель і учні можуть пропонувати і власні теми. Проекти розробляються учнями індивідуально або в групах, учитель може надавати консультацію щодо планування, визначення мети, завдань і методики дослідження, пошуку інформації, координувати хід виконання проекту. Проектна робота може бути теоретичною або експериментальною. Тривалість проекту – різна: від уроку (міні-проект), кількох днів (короткотерміновий проект) до року (довготерміновий). Результати досліджень учні представляють у формі мультимедійної презентації, доповіді (у разі необхідності – з демонстрацією хімічних дослідів), моделі, колекції, буклету, газети, статистичного звіту, тематичного масового заходу, наукового реферату (із зазначенням актуальності теми, новизни і практичного значення результатів дослідження, висновків) тощо. Презентація й обговорення (захист) проектів відбувається на спеціально відведеному уроці або під час уроку з певної теми. Робота кожного виконавця проекту оцінюється за його внеском, індивідуально.</p> <p>Упродовж року учень виконує один навчальний проект (індивідуальний або груповий) із предмета.</p> |
|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

**Освітня галузь «Технології»** реалізується через окремі предмети «Трудове навчання», «Інформатика».

### **Трудове навчання**

Навчання з обслуговуючих та технічних видів праці на уроках трудового навчання відбувається окремо в 5-7, 9 класах. Поділ класів на групи здійснюється шляхом формування груп з паралельних класів ( 5-7 класи) та за рахунок варіативної складової навчального плану ( 9 клас за погодженням з відділом освіти виконавчого комітету Грушівської сільської ради ділиться на групу хлопчиків та дівчаток при меншій наповнюваності від нормативної ( 23учні) з урахуванням нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.02р. № 128.

| Клас | Кількість учнів усього | Групи і в них учнів      |                               |
|------|------------------------|--------------------------|-------------------------------|
|      |                        | I група( технічна праця) | II група( обслуговуюча праця) |
| 5    | 39                     | 19                       | 20                            |
| 6    | 42                     | 22                       | 20                            |
| 7    | 32                     | 14                       | 18                            |
| 9    | 23                     | 13                       | 10                            |

Предмет «Трудове навчання, технології» реалізується варіативними модулями:

| Клас | Назва модуля «обслуговуючі види праці» | Назва модуля «технічні види праці» |
|------|----------------------------------------|------------------------------------|
|------|----------------------------------------|------------------------------------|



|           |                                                                                  |                                                                     |
|-----------|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| 5-<br>А,Б | Технологія виготовлення виробів текстильних і тканих матеріалів ручним способом. | Технологія обробки деревних матеріалів (ДВП, фанери).               |
|           |                                                                                  | Технологія ажурного випалювання.                                    |
| 6-<br>А,Б | Технологія виготовлення вишитих виробів.                                         | Технологія обробки тонколистового металу.                           |
|           |                                                                                  | Технологія обробки дроту.                                           |
| 7-<br>А,Б | Технологія української народної вишивки.                                         | Технологія механічної обробки деревини (способом токарної обробки). |
| 8         | Технологія оздоблення одягу.                                                     | -                                                                   |
| 9         | Проектування та виготовлення комплексного виробу.                                | Технологія виготовлення комплексного виробу.                        |

### **Змістовні лінії**

Призначення наскрізних інтегрованих змістових ліній – формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях або виконання практичних завдань наближених до життя.

Результатом вивчення наскрізних змістових ліній є процес формування ключових компетентностей, які характеризуються доповненням учнівського досвіду з урахуванням їхніх природних нахилів та здібностей учнів, їхніх професійних намірів, наявних готових знань з різних предметів.

► **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** націлена на формування соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості в учнів, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

**Учні 5–6 класів у процесі трудового навчання орієнтують** на розуміння ролі матеріалів природного походження, як важливого екологічного ресурсу у збереженні довкілля; формування уявлення про сучасні технології виготовлення конструкційних матеріалів; усвідомлення важливості вибору м'яючих засобів та їх впливу на довкілля.

**Учні 7–9 класів у процесі трудового навчання орієнтують** на усвідомлення важливості безвідходного виробництва; розуміння шкідливого впливу хімічних матеріалів на навколишнє середовище; обґрунтування значення хімічних матеріалів для збереження природних ресурсів.

► **«Громадянська відповідальність»** націлена на формування відповідального члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, а також важливість національної ініціативи; спирається у своїй діяльності на культурні традиції і вектори розвитку держави.

**Учні 5–6 класів у процесі трудового навчання орієнтують** визначати у співпраці з учителем та іншими учнями алгоритм взаємодії для

вирішення практичних соціально значущих завдань чи проектів; на усвідомлення важливості дотримання етикету для створення власного позитивного іміджу.

**Учні 7–9 класів у процесі трудового навчання орієнтують** раціонально використовувати різноманітні матеріали, обґрунтовувати власну позицію щодо розвитку новітніх ресурсозберігальних та екологічно чистих технологій обробки матеріалів; уміння оцінювати результати власної діяльності.

**► «Здоров'я і безпека»** спрямована на формування особистості учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, здатного дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище.

**Учні 5–6 класів у процесі трудового навчання орієнтують** розуміти необхідність дотримання правил безпечної праці та організації робочого місця; безпечно користуватися інструментами та електроприладами вдома та під час занять, критично ставитись до інформації про товари для збереження власного здоров'я.

**Учні 7–9 класів у процесі трудового навчання орієнтують** дотримуватись правил безпечної праці під час виконання технологічних операцій; розуміти шкідливий вплив фарбових матеріалів на здоров'я людини та знати способи запобігання їхній дії; дбати про одяг, взуття та дотримуватися відповідних санітарно-гігієнічних вимог; розпізнавати маркування пластмас для виявлення впливу штучних матеріалів на власне здоров'я та навколишнє середовище; розуміти чинники впливу хімічних матеріалів на здоров'я людини.

**► «Підприємливість і фінансова грамотність»** націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, страхування, кредитування тощо).

**Учні 5–6 класів у процесі трудового навчання орієнтують** на проведення під час проектування міні-маркетингового дослідження з метою обґрунтування призначення і конструкції виробу; виконання різноманітних технологічних операцій та здатність уміло добирати ті з них, які дозволяють найбільш ефективно вирішувати практичні завдання; визначення орієнтованої вартості витрачених матеріалів для виготовленого виробу.

**Учні 7–9 класів у процесі трудового навчання орієнтують** на формування уміння економно використовувати матеріали під час їх обробки; визначати необхідну кількість матеріалів для виготовлення виробу; проводити міні-маркетингові дослідження з метою визначення характеристик виробу з позиції споживача і орієнтовної вартості готового виробу; добирати матеріали і технології їх обробки з метою виготовлення якісного виробу, який відповідає встановленим вимогам і є конкурентноспроможним; визначення орієнтовної вартості виробу як готового продукту; добір

інструментів та пристосувань відповідно до визначених завдань.

Трудове навчання, крім вищезазначених, вирішує внутрішньопредметні завдання, пов'язані з формуванням в учнів проектно-технологічної компетентності.

**Проектно-технологічна компетентність** – це здатність учня застосовувати знання, уміння, навички в процесі проектно-технологічної діяльності для виготовлення виробу (або надання послуги) від творчого задуму до його втілення в готовий продукт (послугу) за обраною технологією.

Навчальний процес зорієнтований на кінцевий результат у вигляді *очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів*.

Провідним завданням учителя є реалізація очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Шлях досягнення результатів визначає учитель відповідно до матеріально-технічних можливостей шкільної майстерні, інтересів і здібностей учнів, фахової підготовки самого учителя.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів згруповано за трьома компонентами: знаннєвим, діяльнісним, ціннісним. Указані результати складають основу освітніх цілей у роботі вчителя, орієнтують його на запланований навчальний результат. Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів мають бути досягнуті на кінець навчального року. Вчитель має планувати поетапне їх досягнення при виконанні окремих проектів.

Результатом проектно-технологічної діяльності учнів має бути проект (спроектований і виготовлений виріб чи послуга). Так, у 5–6 класах учні опановують 6–10 проектів, у 7–8 класах від 4 до 6 проектів, у 9-му класі - 2 проекти (плюс 2 проекти з технології побутової діяльності та самообслуговування в 5–8 класах та 1 проект у 9 класі). Кількість годин на опанування проекту вчитель визначає самостійно залежно від складності виробу та технологій обробки, що застосовуються під час його виготовлення. При цьому одна й та ж сама технологія може використовуватися як основна не більш як двічі в одному класі. У класах, що не поділяються на групи, під час вибору об'єкта проектно-технологічної діяльності необхідно планувати не менш як дві основні технології (крім об'єктів, виготовлення яких передбачає застосування однієї технології: писанка, гарячі напої тощо). Це потрібно для того, щоб учні мали рівні можливості у виборі технологій із технічних і обслуговуючих видів праці.

Практичний результат учнівського проекту має бути:

- 1) особистісно ціннісним;
- 2) корисним для сім'ї, родини, класу, школи, громади;
- 3) соціально зорієнтованим або мати підприємницький потенціал.

Вивчення теоретичного матеріалу, технічних понять, а також формування відповідних умінь і навичок відбувається у послідовності, яку вчитель визначає на власний розсуд, з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей учнів, відповідно до очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів та залежно від обраних технологій.

Учитель самостійно формує теми, які учням необхідно засвоїти, зважаючи на обрані для виготовлення об'єкти проектування, визначає і планує необхідну кількість навчальних годин, необхідних учням для вивчення відповідних процесів з обробки матеріалу тощо. Така академічна автономія учителя «обмежена» лише запланованими очікуваними результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів, які визначають логіку його підготовки до навчального року, семестру, розділу чи окремого уроку.

Під час роботи у навчальній майстерні на кожному уроці треба звертати увагу на те, чи дотримуються учні правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати з заходами попередження травматизму.

## **Інформатика**

Мета базової загальної середньої освіти досягається шляхом реалізації таких завдань інформатичної освіти:

- визначати й формулювати у різноманітних життєвих ситуаціях задачі, для розв'язання яких можна залучити цифрові пристрої та інформаційні технології;
- знаходити, подавати, перетворювати, аналізувати, узагальнювати та систематизувати дані, необхідні для розв'язання життєвих задач;
- застосовувати алгоритмічний та системний підходи, створювати та аналізувати інформаційні моделі для ефективного розв'язання задач, що постають у житті, навчальній та професійній діяльності;
- вільно, відповідально й безпечно використовувати сучасні інформаційні технології та цифрові пристрої, а також самостійно опановувати нові;
- створювати інформаційні продукти, працюючи індивідуально або в команді;
- критично оцінювати інформацію та її вплив на людину і суспільство, переваги та ризики використання ІТ для себе, суспільства й довкілля;
- усвідомлювати етичні, суспільні, культурні та правові норми й дотримуватися їх під час роботи з інформацією та використання інформаційних технологій.

В основу навчального курсу «Інформатика» для 5–9 класів покладено *розвивально-компетентнісний підхід*, що передбачає формування предметних та ключових компетентностей, а також розвиток певних мисленнєвих навичок. Предметні компетентності формуються завдяки виконанню перелічених вище завдань.

Завдяки розвивальному компоненту курс інформатики має розвивати в учнів аналітичне, синтетичне, логічне й критичне мислення, творчі здібності, естетичний смак, толерантність та повагу до чужого інтелектуального продукту, здатність аналізувати різноманітні процеси та явища й з'ясовувати їхні причинно-наслідкові та структурні зв'язки. Хоча розвиток зазначених здатностей і мисленнєвих навичок не є винятково завданням навчання

інформатики, а відбувається не меншою мірою під час вивчення інших навчальних предметів, саме в процесі навчання інформатики закладаються основи таких умінь:

- визначати послідовність дій, які необхідно виконати для розв'язування певних задач, тобто розробляти *алгоритми*;
- подавати алгоритми в певному формальному вигляді та виконувати їх;
- використовувати алгоритмічні структури;
- застосовувати алгоритми для опрацювання різнотипних повідомлень;
- добирати якомога ефективніший алгоритм розв'язування задачі (на зазначених уміннях базується *алгоритмічне мислення*);
- визначати параметри об'єктів та їх можливі значення;
- класифікувати явища та об'єкти;
- знаходити структурні зв'язки між класами об'єктів, класифікувати знайдені зв'язки;
- подавати дані в табличному та графічному вигляді, інтерпретувати дані, подані графічно;
- формулювати задачі з опрацювання структур даних і формалізувати їх з метою подальшого автоматизованого розв'язування з використанням ІКТ-засобів.

Наскрізна лінія **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** формує:

- розуміння інноваційного потенціалу ІТ як ключового фактору суспільного розвитку.
- знання обов'язків щодо утилізації технологічних пристроїв та її значення у збереженні довкілля
- Уміння проведення досліджень та розв'язання проектних задач на тему охорони довкілля з використанням засобів обробки текстової, табличної та графічної інформації.
- уміння оцінювати та опановувати нові технології як засіб саморозвитку.
- Уміння створення персонального освітньо-комунікаційного середовища для навчання протягом життя, саморозвитку та самореалізації себе як члена соціуму

Через наскрізну лінію **«Громадянська відповідальність»**:

- виховується повага до прав і свобод, зокрема свободи слова й конфіденційності особистості та даних в Інтернеті.
- створюються інформаційні продукти громадянської та патріотичної тематики.
- використовується легальне програмне забезпечення та контент.
- виховується відповідальне ставлення і громадянська позиція щодо дотримання норм ліцензування програмного забезпечення та авторських прав
- формується здатність вести дискусію та відстоювати свою позицію щодо актуальних питань функціонування громадянського суспільства,

пов'язаних зі сферою ІТ, наприклад, про рівний доступ та цифрову нерівність, віртуальний світ, штучний інтелект, ІТ-юриспруденцію, авторське право на інформаційний продукт, кібербезпеку.

- Формуються знання й дотримання законів щодо захисту даних, усвідомлення відповідальності за їх порушення

При реалізації наскрізної лінії **«Здоров'я і безпека»:**

- дотримуються правила безпеки життєдіяльності під час роботи з ІТ-пристроями.

- формуються уміння критично оцінювати здобуту з Інтернету інформацію і знати методи перевірки її надійності.

- формується свідоме ставлення до впливу сучасних пристроїв і контенту на здоров'я та інтелектуальний розвиток.

- формується уміння обмеження впливу небезпечних соціальних мережеских груп на учнів та захист їх від затягування в ці групи.

- формуються знання про ризики встановлення та використання ПЗ; навички навчання плануванню власного часу, діяльність і відпочинок з використанням інформаційних технологій.

- формується ставлення до проблем та наслідків комп'ютерної залежності, уміння її уникати та мінімізувати негативний вплив комп'ютерних технологій на власне здоров'я.

- формується уміння захищати себе і комп'ютерні пристрої від ІТ-загроз.

- формується уміння навчання методам захисту власних інформаційних продуктів, наприклад через використання сеансів користувача, надійних паролів

Наскрізна лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** дає можливість:

- використання інструментів планування та спільної роботи, робота в команді.

- розвивати уміння визначати всі можливі варіанти розв'язання проблеми та перевіряти результати

- генерувати та реалізовувати ідеї з використанням ІТ.

- Отримання знань основ підприємництва в ІТ-сфері.

- розуміння ролі інтернет-технологій як засобу маркетингу та підприємницької діяльності.

- використання електронних таблиць для фінансових розрахунків

**Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура»** реалізується через окремі предмети «Основи здоров'я», «Фізична культура».

### **Фізична культура**

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» сформовано з варіативних модулів через які реалізуються окремі види спорту відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази школи, кадрового забезпечення.

|       |               |                 |
|-------|---------------|-----------------|
| Класи | Назва модулів | Кількість годин |
|-------|---------------|-----------------|

|       |                |    |
|-------|----------------|----|
| 5-А,Б | Легка атлетика | 12 |
|       | Футбол         | 12 |
|       | Баскетбол      | 22 |
| 6-А,Б | Легка атлетика | 12 |
|       | Футбол         | 12 |
|       | Баскетбол      | 22 |
| 7-А,Б | Легка атлетика | 12 |
|       | Футбол         | 12 |
|       | Баскетбол      | 22 |
| 8     | Легка атлетика | 12 |
|       | Футбол         | 12 |
|       | Баскетбол      | 22 |
| 9     | Легка атлетика | 12 |
|       | Футбол         | 12 |

У період з 01.09 до 01.10 кожного навчального року з метою адаптації учнів до навантажень на уроках фізичної культури прийом навчальних нормативів не здійснюється, а заняття мають рекреаційно-оздоровчий характер з помірними навантаженнями.

Навчання ***фізичної культури*** в основній школі спрямоване на досягнення загальної мети базової загальної освіти. Метою базової загальної середньої освіти є: розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Мету реалізують комплексом навчальних, оздоровчих і виховних завдань:

- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку;
- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей;
- формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя;
- формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- формування високих моральних якостей.

Змістова лінія ***«Екологічна безпека та сталий розвиток»*** націлена на формування в учнів знань про особливості фізичного стану та адаптацію організму до фізичних навантажень в процесі фізкультурно-оздоровчих занять, використання інноваційних технологій для покращення здоров'я, усвідомлення людини як частину природи, її взаємодію з природнім середовищем у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, використання сили природи в процесі занять з фізичної культури, вміння проводити різні

форми рухової активності в умовах природного середовища тощо.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприятиме формуванню вмінь ефективно співпрацювати з іншими у процесі фізичного виховання, виявляти солідарність та зацікавлення у спільному розв'язанні проблем, здійснювати критичну і практичну рефлексію, в ухваленні спільних рішень в досягненні мети, відповідальності та розуміння цінностей фізичної культури, дотримання демократичних принципів у фізкультурній діяльності.

Вивченням питань, що належать до змістової лінії **«Здоров'я і безпека»** прагнемо сформувати учня/ученицю як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який/яка здатний/на дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище:

- Розуміти, що фізична культура є складовою частиною загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних якостей людини з метою гармонійного формування її як особистості.
- Усвідомлювати, що фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвиток дружніх стосунків.
- Свідомо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших; вміти організувати гру чи інший вид рухової діяльності, спілкуватися в різних ситуаціях фізкультурно-спортивної діяльності, нівелювати конфлікти, здобувати чесну перемогу та з гідністю приймати поразку, дотримуватися правил чесної гри.
- Усвідомлювати важливість дотримання санітарно-гігієнічних вимог при виконанні фізичних вправ, розуміти значення рухової активності в житті людини для покращення здоров'я.
- Формувати навички самоконтролю в процесі занять фізичною культурою, дотриматися правил безпечної поведінки під час уроків, змагань та інших форм фізичного виховання.

Змістова лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** націлена на :

- Формування вміння надавати фізкультурно-оздоровчі послуги з урахуванням особливостей конкретного підприємства, організації.
- Сприяння формуванню здатності до оцінювання власних можливостей в процесі рухової діяльності, вміння працювати в команді, навички співробітництва, реалізації різних ролей в ігрових ситуаціях, відповідати за прийняті рішення, усвідомлювати важливість співпраці під час ігрових ситуацій, власних позитивних сторін та визнавати свої недоліки у тактичних діях в різних видах спорту, проявляти ініціативність та активність у фізкультурній діяльності, вміння планувати змагання між класами, школами та укладати кошторис запланованих змагань.

Предметна компетентність є багатокомпонентним утворенням, основними компонентами є знаннявий, діяльнісний і ціннісний.



## Основи здоров'я

Завданням предмету «**Основи здоров'я**» є формування відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку, навколишнє середовище, стабільність у майбутньому та розвиток самозарадності учнів через особисту і культурну ідентифікацію, активну громадянську позицію, підприємливість, усвідомлення цінності життя крізь призму фізичного, психічного, соціального та духовного розвитку.

Роль навчального предмета «Основи здоров'я» полягає у формуванні ключових компетентностей та виокремлення інтегрованих змістових ліній, як **«Екологічна безпека та сталий розвиток»**, **«Громадянська відповідальність»**, **«Здоров'я і безпека»**, **«Підприємливість і фінансова грамотність»**.

Змістова лінія **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля й розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства.

Вивчення тематики, що належить до змістової лінії **«Здоров'я і безпека»** є базовим завданням предмету «Основи здоров'я» і дозволяє сформувати учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Ця наскрізна тема є провідною і розкривається на всіх уроках в 5-9 класах.

Змістова лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Інтегрований предмет «Основи здоров'я» передбачає розвиток не лише здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення та відповідального ставлення до особистого здоров'я та здоров'я тих, хто поруч, але й усіх ключових компетентностей, які мають бути сформовані через освіту згідно з Рекомендаціями Європарламенту та Ради ЄС.

Мета предмета: формування в учнів відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку, навколишнє середовище та стабільність у майбутньому, оволодіння основами здорового способу життя, життєвими навичками, розвиток самозарадності, активної громадянської позиції, підприємливості.

Вчитель під час викладання предмета «Основи здоров'я»:

- формує в учнів мотивацію дбайливого ставлення до життя і здоров'я;
- формує у школярів стійкі переконання щодо пріоритету здоров'я як основної умови реалізації фізичного, психічного, соціального та духовного

потенціалу людини з урахуванням її індивідуальних особливостей;

- виховує у підлітків бережливе, дбайливе та усвідомлене ставлення до власного здоров'я як однієї з найвищих людських цінностей, потреби самопізнання та всебічного самовдосконалення;

- розвиває активну громадянську позицію учнів, спрямовану на збереження життя і зміцнення здоров'я згідно з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах;

- формує в учнів сталу мотиваційну установку на здоровий спосіб життя як провідну умову збереження і зміцнення здоров'я;

- підготовлює учнів до збереження життя і зміцнення всіх складових здоров'я згідно з основними принципами, шляхами й методами;

- навчає учнів методам самозахисту в умовах загрози для життя;

- навчає учнів методам самооцінки і контролю стану і рівня здоров'я протягом усіх років навчання;

- розвиває життєві навички учнів, спрямовані на заохочення вести здоровий спосіб життя.

Конкретним результатом навчання визначено розвиток здоров'язбережувальних компетенцій учнів, поглиблення життєвих навичок (зокрема прийняття рішень, розв'язання проблем, творчого та критичного мислення, спілкування, самооцінки та почуття гідності, протистояння негативному психологічному впливові, подолання емоцій та стресу, а також розвиток співчуття і відчуття себе як громадянина), усвідомлення учнями необхідності відповідати за життя, здоров'я, безпеку та добробут своє та оточуючих.

Особливу увагу надаємо позитивній мотивації учнів не лише на вибір здорового способу життя, а й активну, щоденну й поступальну їх дію за правилами й вимогами збереження життя й зміцнення здоров'я:

- Учні осмислюють і застосовують концепції щодо промоції добробуту, здоров'я і безпеки задля поліпшення життя людини і суспільства.

- Учні аналізують впливи суспільства, сім'ї, однолітків, культури, засобів масової інформації, технологій та інших чинників на вибір і практикування здорової безпечної поведінки;

- Учні використовують можливості доступу до вірогідної інформації, якісних товарів та послуг для підтримки добробуту, здоров'я і безпеки;

- Учні сприймають виклики, будують стосунки, демонструють навички міжособистісного спілкування;

- Учні застосовують навички прийняття рішень для збереження та забезпечення добробуту, здоров'я, безпеки

- Учні практикують здорову безпечну поведінку, сприймають і дають собі раду з ризиками та розуміють вплив ризикованої поведінки.

- Учні відстоюють інтереси особистого, сімейного й суспільного добробуту, безпеки та здоров'я.

- Демонструють підприємливі якості та поведінку свідомого споживача.

Успішна реалізація програми інтегрованого предмета «Основи здоров'я» можлива лише на засадах активної співпраці, партнерства всіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, сім'ї та громади), що передбачає й уможливорює:

- 1) особистісно-орієнтоване навчання;
- 2) збагачення змісту інтегрованого предмета емоційним, особистісно-значимим матеріалом;
- 3) використання інтерактивних методів навчання;
- 4) стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів учнів, послідовну диференціацію та індивідуалізацію вивчення цього предмета;
- 5) роботу учнів з різними джерелами інформації, різними видами і типами ресурсних матеріалів;
- 6) відпрацювання практичних дій при вивченні кожної теми;
- 7) створення умов для активного діалогу між учасниками-партнерами навчально-виховного процесу (учнів, учителів, членів сім'ї, громади) та вільного вибору учнями навчальних завдань і способів поведінки;
- 8) залучення учнів до самооцінки різних видів своєї діяльності, у тому числі й розвитку життєвих навичок;
- 9) багатоваріантність форм та видів діяльності учнів;
- 10) залучення до активної співпраці сім'ї та громади.

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів з основ здоров'я є знання, вміння та навички, емоційно-ціннісне ставлення до навколишньої дійсності, правила поведінки учнів у життєвих ситуаціях.

Позитивно оцінюється кожний крок учня, спрямований на:

- 1) уміння використовувати здобуті знання для зміцнення здоров'я та реалізації здорового способу життя, підвищення рівня знань про здоров'я і безпеку життєдіяльності;
- 2) набуття життєвих навичок, що сприяють розвитку та взаємозв'язку усіх складових здоров'я (фізичної, соціальної, психічної і духовної);
- 3) позитивне ставлення до здорового способу життя.

Навчальний план зорієнтований на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Для недопущення перевантаження учнів враховуємо їх навчання в закладах освіти іншого типу, зокрема музичній школі. За рішенням педагогічної ради при оцінюванні учнів з музичного мистецтва дозволяється враховувати результати навчання дитини з вищевказаного предмета, фізична у позашкільних закладах.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту".

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних

груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами). Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при меншій наповнюваності від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:  
організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

| Наскрізна лінія | Коротка характеристика |
|-----------------|------------------------|
|-----------------|------------------------|

|                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Екологічна безпека й сталий розвиток    | <p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>                                                                                        |
| Громадянська відповідальність           | <p>Сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p> |
| Здоров'я і безпека                      | <p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>                                                                                                                                              |
| Підприємливість і фінансова грамотність | <p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>                                                                                                                                                                                                                           |

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

***\*Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти.***

Базова середня освіта здобувається після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов. Грушівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів у 2018-2019 навчальному році організувала навчання за індивідуальною формою для учнів 5 класу за програмою для спеціальних закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня для дітей з особливими освітніми потребами (2 дитини);

***\*Рекомендовані форми організації освітнього процесу.***

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній

діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт). Оглядова конференція (для 8-11 класів) повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу. Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу. Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем. Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео-уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

***\*Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.***

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;  
якість проведення навчальних занять;  
моніторинг досягнення учнями результатів навчання  
(компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:  
оновлення методичної бази освітньої діяльності;  
контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми,  
якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх  
покращення;

моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища  
закладу освіти;

створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного  
рівня педагогічних працівників.

#### **1. Кадрове забезпечення освітньої діяльності в 5-9 класах**

Навчально-виховний процес здійснює 24 педагогічних працівників, з  
них 1 – сумісник. Повну вищу освіту мають 23 вчителі (96% ).

Кваліфікаційний рівень:

спеціалістів вищої кваліфікаційної категорії – 15( 63%);

спеціалістів першої кваліфікаційної категорії - 3;

спеціалістів другої кваліфікаційної категорії - 3;

спеціалістів – 2;

без категорії – 1.

Мають педагогічні звання:

«старший учитель» - 4;

«учитель-методист» - 4.

***Інформація про якісний склад педагогічних працівників в 5-9 класах***



| Найменування навчальної дисципліни               | Прізвище, ім'я, по батькові | Найменування посади                             | Найменування закладу, який закінчив (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація за дипломом)  | Кваліфікаційна категорія, педагогічне, звання (рік встановлення, підтвердження)                                                        | Педагогічний стаж (повних років) | Підвищення кваліфікації за фахом (найменування навчального закладу, номер, дата видачі документа про підвищення кваліфікації)                                                                         | Примітки |
|--------------------------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 2                                                | 3                           | 4                                               | 5                                                                                              | 6                                                                                                                                      | 7                                | 8                                                                                                                                                                                                     | 9        |
| 1. Особи, які працюють за основним місцем роботи |                             |                                                 |                                                                                                |                                                                                                                                        |                                  |                                                                                                                                                                                                       |          |
| Українська мова та література                    | Юртаєва Галина Романівна    | Директор                                        | Криворізький державний педагогічний інститут, 1992р., «Українська мова та література», вчитель | Відповідає займаній посаді, 2016р.                                                                                                     | 34р. 2 міс.                      | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, керівники установ і закладів освіти. Свідоцтво № ДН 24983906 8213-17 від 06.12.2017.                                          |          |
|                                                  |                             | Вчитель української мови та літератури          | української мови та літератури.                                                                | Відповідає раніше присвоєним кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічному званню «учитель-методист», 2014р. |                                  | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі української мови і літератури. Свідоцтво № ДН 24983906 8213-17 від 06.12.2017.                                        |          |
|                                                  | Ступка Лариса Валеріївна    | Заступник директора з навчально-виховної роботи | Запорізький державний університет 1988р., «Французька мова та література». Філолог, викладач   | Відповідає займаній посаді 2016р.                                                                                                      | 32р. 10 міс.                     | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, керівники установ і закладів освіти за програмою «Випереджаюча освіта для сталого розвитку». Свідоцтво № 3909 від 11.11.2015. |          |

|                      |                              |                                       |                                                                                                                              |                                                                                                                                        |             |                                                                                                                                                                           |  |
|----------------------|------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| Французька мова      |                              | вчитель французької мови              | французької мови та літератури                                                                                               | Відповідає раніше присвоєним кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічному званню «учитель-методист», 2016р. |             | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі французької мови. Свідоцтво № 3909 від 11.11.2015.                                        |  |
| Зарубіжна література | Сиволоб Лариса Володимирівна | Заступник директора з виховної роботи | Криворізький державний педагогічний інститут, 1990р., «Російська мова та література». Вчитель російської мови та літератури. | Відповідає займаній посаді 2014р.                                                                                                      | 28р. 16 дн. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, заступники директорів з виховної роботи ЗНЗ. Свідоцтво № ДН 24983906/7316-16 від 18.11.2016.      |  |
|                      |                              | вчитель зарубіжної літератури         |                                                                                                                              | Присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії», 2014р.                                                                |             | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі російської мови та зарубіжної літератури. Свідоцтво № ДН 24983906/7316-16 від 18.11.2016. |  |
|                      |                              | вчитель російської мови               |                                                                                                                              |                                                                                                                                        |             | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі російської мови та зарубіжної літератури. Свідоцтво № ДН 24983906/7316-16 від 18.11.2016. |  |
| Російська мова       |                              |                                       |                                                                                                                              |                                                                                                                                        |             |                                                                                                                                                                           |  |
| Хімія                | Салімон Галина Максимівна    | Педагог-організатор                   | Криворізький державний педагогічний інститут, 1984р., «Біологія з додатковою                                                 | Відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії», 2017р.                                            | 34р. 10 дн. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, педагоги-організатори. Свідоцтво № ДН 24983906/475 від 24.03.2017.                                |  |
|                      |                              | вчитель хімії                         |                                                                                                                              | Відповідає раніше                                                                                                                      |             | Дніпропетровський обласний                                                                                                                                                |  |

|                               |                             |                                       |                                                                                                                                |                                                                                                                          |              |                                                                                                                                                                                                      |  |
|-------------------------------|-----------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                               |                             |                                       | спеціальністю хімія». Вчитель біології і хімії.                                                                                | присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії», присвоєно педагогічне звання старший учитель», 2017р. |              | інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7431-16 від 18.11.2016.                            |  |
| Біологія                      |                             | вчитель біології                      |                                                                                                                                |                                                                                                                          |              | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7431-16 від 18.11.2016. |  |
| Основи здоров'я               |                             | вчитель основ здоров'я                |                                                                                                                                | спеціаліст                                                                                                               |              | -                                                                                                                                                                                                    |  |
| Українська мова та література | Назарчук Олена Петрівна     | Вчитель української мови і літератури | Криворізький державний педагогічний інститут, 1998р., «Українська мова та література». Вчитель української мови та літератури. | Відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст першої категорії», 2015р.                             | 23р. 10 міс. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі української мови та літератури. Посвідчення № 8406 від 19.09.2014.                                                   |  |
| Українська мова та література | Салтан Наталя Станіславівна | Вчитель української мови і літератури | Криворізький державний педагогічний університет, 2008р., «Педагогіка і методика середньої освіти.                              | Присвоєно кваліфікаційну категорію «Спеціаліст першої категорії», 2015р.                                                 | 24р. 9 міс.  | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі української мови та літератури. Посвідчення № 5184 від 17.06.2014.                                                   |  |

|                                     |                             |                                    |                                                                                                                               |                                                                                             |              |                                                                                                                                                                      |                       |
|-------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
|                                     |                             |                                    | Українська мова та література». Вчитель української мови і літератури та зарубіжної літератури.                               |                                                                                             |              |                                                                                                                                                                      |                       |
| Зарубіжна література                | Романець Валентина Іванівна | Вчитель зарубіжної літератури      | Криворізький державний педагогічний інститут, 1987р., «Російська мова та література». Вчитель російської мови та літератури . | Відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії», 2014р. | 31р.         | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі російської мови, літератури, світової літератури. Посвідчення № 8106 від 10.10.2013. | Курси у жовтні 2018р. |
| Російська мова                      |                             | Вчитель російської мови            |                                                                                                                               |                                                                                             |              | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі російської мови, літератури, світової літератури. Посвідчення № 8106 від 10.10.2013. | Курси у жовтні 2018р. |
| Вихова-тель групи продовже-ного дня |                             | вихователь групи продовже-ного дня |                                                                                                                               |                                                                                             |              | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вихователі груп продовженого дня. Свідоцтво № ДН 24983906/1083 від 18.05.2017.               |                       |
| Англійська мова                     | Шумейко Альбіна Юріївна     | вчитель англійської мови           | Криворізький державний педагогічний інститут, 1991р., «Математика з додатковою спеціальністю                                  | Присвоєно кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії», 2018р.                     | 21р. 10 міс. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі англійської мови. Свідоцтво № 2039 від 27.03.2015.                                   |                       |

|                                                  |                                |                                                  |                                                                                                                                                                                    |                                                                          |                |                                                                                                                                                                                        |  |
|--------------------------------------------------|--------------------------------|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                                                  |                                |                                                  | фізика». Вчитель математики та фізики. Київські державні курси іноземних мов «Інтерлінгва» 2000р., надається право викладання англійської мови в у всіх типах шкіл.                |                                                                          |                |                                                                                                                                                                                        |  |
| Історія                                          | Москаленко Ольга Володимирівна | вчитель історії                                  | Криворізький державний педагогічний університет, 2008р., «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія». Вчитель історії і географії. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи | Присвоєно кваліфікаційну категорію «Спеціаліст першої категорії», 2017р. | 10р.<br>16 дн. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти 2016р., вчителі історії, правознавства та суспільних дисциплін. Свідоцтво № ДН 24983906/4893-16 від 20.10.2016. |  |
| Грома-<br>дянська<br>освіта                      |                                | вчитель курсу «Грома-<br>дянська освіта»         |                                                                                                                                                                                    |                                                                          |                | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі історії, правознавства та суспільних дисциплін. Свідоцтво № ДН 24983906/4893-16 від 20.10.2016.        |  |
| Людина і світ                                    |                                | вчитель курсу «Людина і світ»                    |                                                                                                                                                                                    |                                                                          |                | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі історії, правознавства та суспільних дисциплін. Свідоцтво № ДН 24983906/4893-16 від 20.10.2016.        |  |
| Художня культура, інтегрова-ний курс «Мистецтво» |                                | вчитель художньої культури, інтегрова-ного курсу |                                                                                                                                                                                    |                                                                          |                | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі художньої культури та інтегрованого курсу                                                              |  |

|                  |                                   |                           |                                                                                                                                                                                     |                                                                                             |                |                                                                                                                                                                              |                          |
|------------------|-----------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|                  |                                   | «Мистецтво»               |                                                                                                                                                                                     |                                                                                             |                | «Мистецтво» Свідоцтво № ДН 24983906/7178 від 26.12.2017.                                                                                                                     |                          |
| Історія          | Шишикін Микола<br>Анатолійович    | вчитель історії           | Криворізький державний педагогічний університет, 2008р., «Педагогіка і методика середньої освіти. Історія». Вчитель історії і географії. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи. | спеціаліст                                                                                  | 2 р.<br>5 міс. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі історії, правознавства та суспільних дисциплін. Свідоцтво № ДН 24983906/6926 від 13.10.2017. |                          |
| Географія        |                                   | вчитель географії         |                                                                                                                                                                                     |                                                                                             |                |                                                                                                                                                                              | Курси у жовтні 2018 року |
| Фізична культура |                                   | вчитель фізичної культури |                                                                                                                                                                                     |                                                                                             |                | КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти», вчителі фізичної культури, які працюють не за фахом. Свідоцтво № ДН 41682253/1474 від 12.03. -30.03.2018.                    |                          |
| Гурткова робота  |                                   | керівник гуртка           |                                                                                                                                                                                     | 10 тарифний розряд                                                                          |                |                                                                                                                                                                              |                          |
| Математика       | Ревуцька Наталія<br>Олександрівна | Вчитель математики        | Криворізький державний педагогічний інститут, 1979р., «Математика і фізика». Вчитель математики і фізики.                                                                           | Відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії», 2015р. | 39р.           | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі математики. Свідоцтво № 4408 від 19.06.2015.                                                 |                          |

|             |                                     |                        |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                 |                                                                                                                                                                                                 |  |
|-------------|-------------------------------------|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| Математика  | Репілевська Лідія<br>Іванівна       | Вчитель<br>математики  | Криворізький<br>державний<br>педагогічний<br>інститут,<br>1983р.,<br>«Математика і<br>фізика». Вчитель<br>математики і<br>фізики. | Відповідає раніше<br>присвоєній<br>кваліфікаційній<br>категорії «Спеціаліст<br>вищої категорії».<br>Присвоєно педагогічне<br>звання «учитель-<br>методист», 2016р.                         | 33р.<br>.       | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти,<br>вчителі математики, які<br>додатково викладають фізику та<br>астрономію. Посвідчення № 2752<br>, 21.03. 2014р. |  |
| Фізика      |                                     | вчитель фізики         |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                 | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти<br>вчителі математики, які<br>додатково викладають фізику та<br>астрономію. Посвідчення №<br>2752, 21.03. 2014р.   |  |
| Астрономія  |                                     | вчитель<br>астрономії  |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                 | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти<br>вчителі математики, які<br>додатково викладають фізику та<br>астрономію. Посвідчення №<br>2752, 21.03.2014р.    |  |
| Географія   | Шумейко<br>Станіслав<br>Миколайович | вчитель<br>географії   | Криворізький<br>державний<br>педагогічний<br>інститут,<br>1991р.,<br>«Географія і<br>біологія». Вчитель географії<br>і біології.  | Відповідає займаній<br>посаді та раніше<br>присвоєній<br>кваліфікаційній<br>категорії «Спеціаліст<br>вищої категорії».<br>Присвоєно<br>педагогічне звання<br>«учитель-методист»,<br>2016р. | 25р. 10<br>міс. | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти,<br>вчителі географії, економіки,<br>біології.<br>Свідоцтво № 182 від 23.01.2015.                                  |  |
| Інформатика |                                     | вчитель<br>інформатики |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                 | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти,<br>вчителі інформатики.<br>Свідоцтво № ДН 24983906/5457<br>від 22.11.2016.                                        |  |
| Економіка   |                                     | Вчитель                |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                 | Дніпропетровський обласний                                                                                                                                                                      |  |

|                        |                              |                                    |                                                                                                                              |                                                                                                                                             |      |                                                                                                                                                                                                     |  |
|------------------------|------------------------------|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                        |                              | економіки                          |                                                                                                                              |                                                                                                                                             |      | інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі географії, економіки, біології.<br>Свідоцтво № 182 від 23.01.2015.                                                                             |  |
| Образотворче мистецтво |                              | Вчитель образотворчого мистецтва   |                                                                                                                              |                                                                                                                                             |      | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі образотворчого мистецтва та креслення. Свідоцтво № ДН 24983906/5670-17 від 14.07.2017.                              |  |
| Захист Вітчизни        |                              | вчитель предмету «Захист Вітчизни» |                                                                                                                              |                                                                                                                                             |      | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі географії, економіки, біології.<br>Свідоцтво № ДН 41682253/6627 від 26.10.2018.                                     |  |
| Хімія                  | Діхтярь Лариса Олександрівна | Вчитель хімії                      | Криворізький державний педагогічний інститут, 1985р., «Біологія з додатковою спеціальністю хімія». Вчитель біології і хімії. | Відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії». Присвоєно педагогічне звання «Старший учитель», 2017р. | 29р. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7432-16 від 18.11.2016 |  |
| Біологія               |                              | Вчитель біології                   |                                                                                                                              |                                                                                                                                             |      | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7432-16 від 18.11.2016 |  |



|                                       |                             |                                                 |                                                                                                                        |                                                                                                      |            |                                                                                                                                                                                                     |  |
|---------------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| Основи здоров'я                       |                             | Вчитель основ здоров'я                          |                                                                                                                        |                                                                                                      |            | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/8975-16 від 23.12.2016 |  |
| Екологія                              |                             | Вчитель екології                                |                                                                                                                        |                                                                                                      |            | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7432-16 від 18.11.2016 |  |
| Природознавство                       |                             | Вчитель природознавства                         |                                                                                                                        |                                                                                                      |            | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі хімії, які одночасно викладають біологію, екологію, природознавство. Свідоцтво № ДН 24983906/7432-16 від 18.11.2016 |  |
| фізика                                |                             | Вчитель фізики                                  | Криворізький національний університет, 2012р., «Технологічна освіта». Вчитель трудового навчання (обслуговуюча праця), | спеціаліст 11 тарифний розряд                                                                        |            | Проходе курси вересень-листопад. III етап 21.11.2018р.                                                                                                                                              |  |
| Інформатика                           | Соколова Анна Володимирівна | Вчитель інформатики                             |                                                                                                                        | Відповідає займаній посаді. Присвоєно кваліфікаційну категорію «Спеціаліст другої категорії», 2018р. | бр. 16 дн. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі інформатики. Свідоцтво № ДН 24983906/8931 від 23.12.2017                                                            |  |
| Трудове навчання (обслуговуюча праця) |                             | Вчитель трудового навчання (обслуговуюча праця) |                                                                                                                        | Відповідає займаній посаді. Присвоєно кваліфікаційну категорію «Спеціаліст                           |            | КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти», вчителі трудового навчання та технологій. Свідоцтво № ДН                                                                                            |  |

|                                             |                                    |                                                         |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                             |      |                                                                                                                                                                                                                           |                                 |
|---------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
|                                             |                                    | вуюча праця)                                            | інформатики,<br>креслення,<br>безпеки<br>життєдіяль-ності                                                                                                         | другої категорії»,<br>2018р.                                                                                                                                |      | 41682253/4847 від 03.09. -<br>14.09.2018.                                                                                                                                                                                 |                                 |
| Трудове<br>навчання<br>( технічна<br>праця) | Дикалюк<br>Володимир<br>Омелянович | Вчитель<br>трудового<br>навчання<br>(технічна<br>праця) | Криворізький<br>державний<br>педагогічний<br>інститут, 1983р.,<br>« Загально-<br>технічні<br>дисципліни та<br>праця». Вчитель загально<br>технічних<br>дисциплін. | Відповідає раніше<br>присвоєним<br>кваліфікаційній<br>категорії «Спеціаліст<br>вищої категорії» і<br>педагогічному званню<br>«Старший учитель»,<br>2018р.   | 41р. | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти,<br>вчителі трудового навчання ,<br>технологій. Посвідчення №<br>11925 від 29.11.2013.                                                       | Курси у<br>листопаді<br>2018 р. |
| Креслення                                   |                                    | Вчитель<br>креслення                                    |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                             |      | КВНЗ «Дніпровська<br>академія неперервної освіти »,<br>вчителі креслення<br>(індивідуальний план навчання-<br>екстернат). Свідоцтво № ДН<br>41682253/1777 від 29.01-<br>28.03.2018.                                       |                                 |
| Гурткова<br>робота                          |                                    | Керівник<br>гуртка                                      |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                             |      | КВНЗ «Дніпровська<br>академія неперервної освіти »,<br>керівники гуртків<br>« Впровадження інноваційних<br>виховних технологій в практику<br>роботи керівника гуртка». Свідоцтво № ДН 41682253/<br>від 17.09- 21.09.2018. |                                 |
| Фізична<br>культура                         | Трус Олександр<br>Васильович       | Вчитель<br>фізичної<br>культури                         | Кіровоградський<br>державний<br>педагогічний<br>інститут, 1983р.,<br>«Фізичне<br>виховання». Вчитель<br>фізкультури.                                              | Відповідає з раніше<br>присвоєним<br>кваліфікаційній<br>категорії «Спеціаліст<br>вищої категорії» і<br>педагогічному званню<br>«Старший учитель»,<br>2017р. | 39р. | Дніпропетровський обласний<br>інститут післядипломної<br>педагогічної освіти,<br>керівники установ і закладів<br>освіти , вчителі фізичної<br>культури. Свідоцтво № ДН<br>24983906/958-17 від 20.09.2017                  |                                 |
| Музичне                                     | Овчаренко                          | Вчитель                                                 | Криворізький                                                                                                                                                      | Присвоєно                                                                                                                                                   | 21р. | Дніпропетровський обласний                                                                                                                                                                                                |                                 |

|                     |                             |                          |                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                        |      |                                                                                                                                                                                                 |                    |
|---------------------|-----------------------------|--------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| мистецтво           | Сергій Євгенович            | музичного мистецтва      | державний педагогічний інститут, 1998р., «Музичне виховання», вчитель музики.                                                                                                                       | кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії» , 2017р.                                                                         |      | інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі художньої культури та інтегрованого курсу « Мистецтво» . Свідоцтво № 4161 від 10.06.2016.                                                  |                    |
| Україно-знавство    | Свитка Олександра Василівна | вчитель україно-знавства | Дніпропетровський й державний університет, 1967р., «Українська мова та література». Філолог, вчитель української мови та літератури.                                                                | Відповідає раніше присвоєним кваліфікаційній категорії «Спеціаліст вищої категорії» та педагогічному званню «вчитель-методист», 2016р. | 57р. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Вчителі українознавства і народознавства та керівники краєзнавчих гуртків. Свідоцтво № ДН 24983906/9777 від 15.12.2017. |                    |
| Вихователь          | Зарецька Лариса Вікторівна  | вихователь               | Кам'янець Подільське медичне училище 1983 р. акушерка                                                                                                                                               | без категорії, 10 тарифний розряд                                                                                                      | 2р.  |                                                                                                                                                                                                 | Курси у 2019 році. |
| Практичний психолог | Легенька Ольга Миколаївна   | практичний психолог      | Криворізький державний педагогічний університет, 2009р. « Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія», вчитель біології, валеології та основ екології, практичний психолог у закладах освіти. | Присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст другої категорії» , 2014р.                                                              | 9р.  | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти практичні психологи. Посвідчення № 1935 від 21.02.2014.                                                                  |                    |
| Біологія            |                             | вчитель біології         |                                                                                                                                                                                                     | Присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст другої категорії» , 2014р.                                                              |      |                                                                                                                                                                                                 | Курси у 2019 році. |
| Основи здоров'я     |                             | вчитель основ здоров'я   |                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                        |      |                                                                                                                                                                                                 |                    |
| Практичний          | Гринькова                   | практичний               | Криворізький                                                                                                                                                                                        | Спеціаліст.                                                                                                                            | 4р.  | Дніпропетровський обласний                                                                                                                                                                      |                    |

|                  |                          |                          |                                                                                                                                                                                           |                                                                                    |     |                                                                                                                               |  |
|------------------|--------------------------|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| психолог         | Анна Геннадіївна         | психолог                 | державний педагогічний університет, 2010р. « Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія.», вчитель біології, валеології та основ екології, практичного психолога у закладах освіти. |                                                                                    |     | інститут післядипломної педагогічної освіти, практичний психолог. Посвідчення № 724 від 20.02.2015.                           |  |
| Бібліотекар      | Лаврушко Алла Миколаївна | бібліотекар              | Криворізький Державний педагогічний університет, 2006р., « Педагогіка і методика середньої освіти. Географія.», вчитель географії.                                                        | Відповідає займаній посаді « бібліотекаря II категорії», 9 тарифний розряд, 2016р. | бр. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, шкільні бібліотекарі. Свідоцтво № 839 від 28.11.2014. |  |
| Україно-знавство |                          | вчитель україно-знавства |                                                                                                                                                                                           | спеціаліст, 11 тарифний розряд                                                     |     |                                                                                                                               |  |

## 2. Особи, які працюють за сумісництвом

|                      |                           |                               |                                                                                                    |                                                                                                                                             |      |                                                                                                                                                                     |  |
|----------------------|---------------------------|-------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| Зарубіжна література | Романець Ірина Миколаївна | Вчитель зарубіжної літератури | Дніпропетровський державний університет, 1987р., «Російська мова і література». Філолог , викладач | відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії». Присвоєно педагогічне звання « Старший учитель» 2018р. | 24р. | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, вчителі російської мови, літератури, зарубіжної літератури. Свідоцтво №1269 від 19.04.2016. |  |
|----------------------|---------------------------|-------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|

|                |  |                         |                               |  |  |                                                                                                                                                                                  |  |
|----------------|--|-------------------------|-------------------------------|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                |  |                         | російської мови і літератури. |  |  |                                                                                                                                                                                  |  |
| Російська мова |  | Вчитель російської мови |                               |  |  | Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти<br>2016р., вчителі російської мови, літератури, зарубіжної літератури.<br>Свідоцтво №1269 від 19.04.2016. |  |

## ***2. Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності***

### **Обсяг бібліотечного фонду:**

Художня література – 3150

Підручники – 5587, з них для:

5-9 класів- 3414

Художня література:

з української літератури - 2800;

із зарубіжної літератури – 350.

Словники:

перекладні ( англо-український,

французько- український) - 5;

тлумачні – 2;

орфографічні – 30;

іншомовних слів – 1;

фразеологічні – 1;

антонімів та синонімів – 2;

паронімів – 1;

наголосів – 1;

історичні – 7.

**Перелік навчальних програм для учнів II ступеня (5-9 класи)  
Грушівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Грушівської сільської ради  
Дніпропетровської області**

| <b>Найменування навчальних програм навчальних дисциплін.</b>                                                                                                            | <b>Наявність (так/ні)</b> | <b>Ким затверджено</b>                                                                          | <b>Рік затвердження</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
| Українська мова. 5 –9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                                                         | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2013<br>зі змінами 2017 |
| Українська література. 5 – 9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                                                  | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2013<br>зі змінами 2017 |
| Англійська мова. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов .5-9 класи . | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017                    |
| Французька мова. Іноземна мова як друга у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням іноземних мов та у загальноосвітніх навчальних закладах.                      | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017                    |
| Зарубіжна література. 5 – 9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів                                                                                    | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2013<br>зі змінами 2017 |
| Історія України. Всесвітня історія. 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                             | Так                       | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017                    |

|                                                                                                               |     |                                                                                                 |      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів.                    | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 8-9 класи.                            | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи. Музичне мистецтво.         | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи.<br>Образотворче мистецтво. | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407наказ від 07.06.2017 №804)   | 2017 |
| Математика 5-9 класи.<br>Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів                          | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Природознавство. 5 клас.<br>Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Біологія. 5-9 класи . Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                            | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Географія. 6-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                            | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407,наказ від 07.06.2017 №804)  | 2017 |
| Фізика. 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                               | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Хімія. 7-9 класи. Навчальна                                                                                   | Так | Міністерство освіти і науки України                                                             | 2017 |



|                                                                                                                                                      |     |                                                                                                 |      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                                                                   |     | (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)                                        |      |
| Трудове навчання. 5-9 класи.<br>Програма для загальноосвітніх навчальних закладів .                                                                  | Так | Міністерство освіти і науки України<br>(наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Інформатика. 5-9 класи.<br>Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                              | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Основи здоров'я. 5-9 класи.<br>Програма для загальноосвітніх навчальних закладів.                                                                    | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів .<br>5-9 класи                                                       | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Українська література.<br>Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи                                                     | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов .5-9 класи | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Російська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою.<br>5-9 класи( початок вивчення з 5 класу).          | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804)    | 2017 |
| Зарубіжна література. Навчальна                                                                                                                      | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від                     | 2017 |

|                                                                                                            |     |                                                                                              |      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи                                               |     | 07.06.2017 №804)                                                                             |      |
| Програма для загальноосвітніх навчальних закладів Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи.           | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів.                 | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2016 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 8-9 класи.                         | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи. Музичне мистецтво.      | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи. Образотворче мистецтво. | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Математика 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів                          | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Природознавство. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5 клас                                 | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 5-9 класи                           | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Географія. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних                                              | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |

|                                                                                              |     |                                                                                              |      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| закладів. 6-9 класи.                                                                         |     |                                                                                              |      |
| Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Фізика. 7-9 класи               | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Програма для загальноосвітніх навчальних закладів . Трудове навчання. 5-9 класи.             | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Інформатика. 5-9 класи.<br>Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів.      | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Основи здоров'я. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи.               | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |
| Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів . 5-9 класи. | Так | Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.10.2017 № 1407, наказ від 07.06.2017 №804) | 2017 |

### ***3. Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності***

Загальна площа приміщень, що використовуються у навчанні складає 6655 метрів квадратних.

Забезпечення приміщеннями навчального призначення, іншими приміщеннями, спортивними майданчиками

| Найменування приміщень навчального призначення,<br>інших приміщень, спортивних майданчиків<br>(відповідно до нормативів матеріально-технічного<br>забезпечення та санітарно-гігієнічних вимог) | Кількість<br>приміщень (одиниць) |          | Площа з розрахунку на<br>одного учня (кв. метрів) |          | Власні, в оперативному<br>управлінні, наймі/ оренді<br>приміщення, майданчики |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------|---------------------------------------------------|----------|-------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                | необхідно                        | фактично | необхідно                                         | фактично |                                                                               |
| <b>Корпус №2. Класні кімнати ( кабінети).</b><br>Класна кімната 5-А класу( для викладання<br>української мови)                                                                                 | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 5-Б класу                                                                                                                                                                       | 1                                | 1        | 2,4                                               | 3,6      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 6-А класу( для викладання історії)                                                                                                                                              | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 6-Б класу( для викладання фізики)                                                                                                                                               | 1                                | 1        | 2,8                                               | 2,8      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 7-А класу                                                                                                                                                                       | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 7-Б класу                                                                                                                                                                       | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 8 класу                                                                                                                                                                         | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната 9 класу                                                                                                                                                                         | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,6      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната для викладання іноземної мови                                                                                                                                                   | 1                                | 1        | 2,4                                               | 2,4      | В оперативному управлінні                                                     |
| Класна кімната для викладання хімії                                                                                                                                                            | 1                                | 1        | 2,8                                               | 2,8      | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет інформатики № 1                                                                                                                                                                        | 1                                | 1        | 6                                                 | 6,0      | В оперативному управлінні                                                     |
| <b>Інші приміщення.</b><br><b>Адміністративно-господарські.</b>                                                                                                                                |                                  |          |                                                   |          |                                                                               |
| Кабінет директора                                                                                                                                                                              | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Приймальня директора                                                                                                                                                                           | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет психолога №1                                                                                                                                                                           | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет психолога №2                                                                                                                                                                           | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет педагога-організатора                                                                                                                                                                  | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет заступника директора з навчально-виховної<br>роботи                                                                                                                                    | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет заступника директора з виховної роботи                                                                                                                                                 | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет завгоспа                                                                                                                                                                               | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Кабінет вчителя фізичної культури                                                                                                                                                              | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |
| Учительська                                                                                                                                                                                    | 1                                | 1        |                                                   |          | В оперативному управлінні                                                     |

|                                                                |   |   |     |     |                           |
|----------------------------------------------------------------|---|---|-----|-----|---------------------------|
| Методичний кабінет №1, №2                                      | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Бібліотека ( читальний зал)                                    | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Книгосховище                                                   | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Музей                                                          | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Ідальня (обідній зал)                                          | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Ідальня (виробниче приміщення)                                 | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Кабінет медичної сестри                                        | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Майстерня                                                      | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Архів                                                          | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Вестибюль                                                      | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| <b>Туалетні приміщення.</b> Туалет для хлопчиків               | 2 | 2 |     |     | В оперативному управлінні |
| Туалети для дівчаток                                           | 3 | 3 |     |     | В оперативному управлінні |
| Службовий туалет                                               | 2 | 2 |     |     | В оперативному управлінні |
| Технічні приміщення                                            | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| <b>Корпус №3</b> Кабінет інформатики №2                        | 1 | 1 | 6   | 6,0 | В оперативному управлінні |
| Кабінет українознавства «Світлиця»                             | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Класна кімната з українознавства для групової роботи           | 1 | 1 | 2,4 | 2,4 | В оперативному управлінні |
| Актова зала                                                    | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Спортивна зала                                                 | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Тренажерний зал                                                |   |   |     |     | В оперативному управлінні |
| <b>Фізкультурно-спортивна функціональна зона:</b>              |   |   |     |     |                           |
| Гімнастичний майданчик                                         | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |
| Спортивний майданчик( волейбольний, футбольний, баскетбольний) | 1 | 1 |     |     | В оперативному управлінні |

#### ***4. Якість проведення навчальних занять***

Головним критерієм в оцінці роботи вчителя є контроль за рівень знань, умінь і навичок учнів, що передбачає такі завдання:

- 1) Виявлення фактичного рівня знань, умінь і навичок учнів та відповідність їх програмним вимогам;
- 2) З'ясування причин низької успішності учнів класу або окремих учнів;
- 3) Вивчення системи роботи вчителя з учнями, що мають початковий рівень знань з метою попередження недоліків та ліквідації прогалин у знаннях, а також системи роботи з обдарованими учнями;
- 4) Надання методичної допомоги вчителю щодо підвищення якості знань, умінь і навичок учнів, удосконалення форм і методів роботи .

Основними методами контролю є спостереження уроків, усне опитування учнів за раніше складеними питаннями, опитування учнів у кінці уроку (5-7 хв.), короткочасні письмові роботи, письмові контрольні роботи після вивчення теми, тести в кінці семестру, навчального року.

До складання текстів контрольних робіт залучаються керівники методичних комісій.

Директор або заступник директора з навчально-виховної роботи перевіряють об'єктивність оцінки знань, умінь і навичок здобувачів освіти, відповідність її нормативним вимогам щодо оцінювання, наявності достатньої кількості оцінок для виставлення тематичної оцінки та за семестр.

Результати контролю за якістю знань, умінь і навичок здобувачів освіти оформляються у формі моніторингових таблиць та обговорюються на засіданні педагогічної ради школи, методичних комісій, оформляються наказом по школі.

#### ***5. Моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей)***

Здобувачі освіти ( 9 клас) проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється з метою моніторингу якості освітньої діяльності школи та якості освіти.

З метою неперервного відстеження результатів базової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей базової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

| <b>Форми і методи<br/>моніторингу досягнення<br/>учнями результатів<br/>навчання</b>                                                              | <b>Очікувані результати</b>                                                                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Моніторинг якості та успішності навчальних досягнень учнів 5-9 класів з української мови та математики</p> <p>(вересень, грудень, травень)</p> | <p>Визначення рівня навчальних досягнень учнів з української мови та математики; порівняння якості навчання учнів на початок навчального року та на кінець навчального року; аналіз виявлених проблем; планування корекційної роботи.</p> |
| <p>Внутрішній моніторинг якості підготовки учнів 9 класу до ДПА</p> <p>(листопад, лютий, квітень)</p>                                             | <p>Визначення якості знань учнів з предметів ДПА та рівень їхньої підготовки до ДПА</p>                                                                                                                                                   |
| <p>Моніторинг рівня екологічної свідомості учнів, 5, 7, 9 класів</p> <p>(лютий)</p>                                                               | <p>Визначити рівень екологічної свідомості учнів різної вікової категорії; виховання екологічної безпеки; пропаганда екологічного виховання як ідеї суспільства і природи, людини і довкілля</p>                                          |
| <p>Моніторинг стану громадянської освіти учнів 8-9 класів (березень)</p>                                                                          | <p>Визначення рівня вихованості у учнів почуття патріотизму та громадянської відповідальності; корекція плану виховних заходів.</p>                                                                                                       |



